

1

การท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรม และสามเหลี่ยมทองคำ

ธีรภาพ โลหิตกุล

20.-

ภูมิภาคลุ่มน้ำโขง: จดหมายเหตุ-ประวัติศาสตร์-นิเวศวิทยา-ชาติพันธุ์
Mekong Region: Archives-History-Ecology-Ethnicity
26 - 27 กุมภาพันธ์ 2552 ณ โรงแรม เวียงอินทร์ จังหวัดเชียงราย

เอกสารประกอบสัมมนา

ภูมิภาคลุ่มน้ำโขง: จดหมายเหตุ-ประวัติศาสตร์-นิเวศวิทยา-ชาติพันธุ์
Mekong Region: Archives-History-Ecology-Ethnicity
26 - 27 กุมภาพันธ์ 2552 ณ โรงแรม เวียงอินทร์ จังหวัดเชียงใหม่

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและสามเหลี่ยมทองคำ

ธีรภาพ โลหิตกุล นักเขียนสารคดีอิสระ

พิมพ์ครั้งแรก : กุมภาพันธ์ 2552

กองบรรณาธิการ : ชาญวิทย์ เกษตรศิริ อัครพงษ์ คำคุณ ติตานัน รวีฤทธิ
ศิริกาญจน์ รัตนเกตุ กิตสูณี รุจิขำนันท์
พยงค์ ทัตสกุล ศรัยศันญา เจริญฐิตากร

ออกแบบปกและรูปเล่ม : DREAM CATCHER GRAPHIC CO., LTD.
โทร. 0 2455 3932, 0 2455 3995

ร่วมจัดโดย : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
มูลนิธิโตโยต้าประเทศไทย
บริษัทโตโยต้า มอเตอร์ ประเทศไทย จำกัด
สมาคมจดหมายเหตุสยาม
กระทรวงวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
มหาวิทยาลัยนครพนม
มูลนิธิซิเมนต์ไทย

จัดพิมพ์โดย

มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
The Foundation for The Promotion of Social Science
and Humanities Textbooks Project

413/38 ถนนอรุณอมรินทร์ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพฯ 10700
โทร/โทรสาร 0 2433 8713

413/38 Arun-amarin Road, Bangkoknoi, Bangkok 10700
Tel./Fax. 0 2433 8713

<http://www.textbooksproject.com>

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทที่ ๑ ทวนน้ำโขงไปเยี่ยมญาติ ไทลื้อสิบสองปันนา	4
บทที่ ๒ ไทซิ่นเชียงตุง ได้ร่มธรรม	11
บทที่ ๓ หลงอดีตสู่ต้นธารล้านนา ณ ชัยบุรีศรีเชียงแสน	16
บทที่ ๔ ฝ่ากระจากทวิภพ สัมผัส เชียงตุงจาก"สงกรานต์" ถึง "ตานน้ำอ้อย"	21

๑. ทวนน้ำโขงไปเยี่ยมญาติ ไทลื้อสิบสองปันนา

“...สิบสองปันนา หรือ สิบสองพันนา หมายถึงอาณาจักรที่เกิดขึ้นจากการรวมพื้นที่นาของชาวไทลื้อหลาย ๆ หมู่บ้าน เมื่อรวมได้ ๑ พันนา ก็ตั้งเป็น ๑ หัวเมือง รวมทั้งสิ้น ๑๒ พันนา จึงเท่ากับ ๑๒ หัวเมือง ซึ่งมีแม่น้ำโขงไหลผ่านเป็นเส้นเลือดหล่อเลี้ยงวิถีวัฒนธรรม

...ความอุดมสมบูรณ์ของสิบสองปันนา ทำให้ดินแดนนี้ได้รับสมญานามมาแต่อดีตกาลว่า เป็นอาณาจักรแห่งต้นไม้ เป็นไข่มุกสีเขียวของจีน เป็นอู่ข้าวอู่น้ำของมณฑลยูนนาน...”

๑.

นับตั้งแต่สิ้นสุดยุคสงครามเย็นระหว่างโลกเสรีกับค่ายคอมมิวนิสต์ ในราวต้นทศวรรษ ๒๕๓๐ เป็นต้นมา กล่าวได้ว่าชาวไทลื้อที่อาศัยอยู่ในเขตปกครองตนเองสิบสองปันนา มณฑลยูนนาน ประเทศจีน (Xishaungbanna Dai Autonomous Prefecture) เป็นชนเผ่าไทดั้งเดิมกลุ่มแรก ที่ปลุกกระแสความสนใจใคร่รู้ ในเรื่องราวของชนชาติเก่าแก่มากรวมของโลกชนชาติหนึ่ง ซึ่งเรียกกันว่า “ไท” หรือ “ไต” (“Dai” or “Tai”)

แม้ข้อสันนิษฐานของนายแพทย์วิลเลียม คลิฟตัน ค็อคคัต ที่ว่า “ไท” เป็นชนชาติที่เก่าแก่เสียยิ่งกว่าชาวจีนและชาวฮิบรูในอิสราเอล จะยังไม่เป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางนัก แต่อย่างน้อยนักวิชาการหลายสาขา ก็มีความเห็นตรงกันว่า “ไท” อยู่ในกลุ่มชนเผ่าดั้งเดิมยุคแรก ๆ ของโลก ที่มีความสามารถปลูกข้าวเป็นธัญญาหารเลี้ยงชีวิต

กล่าวโดยเฉพาะชาวไทลื้อ เมื่อรัฐบาลจีนยอมเปิด “เขตปกครองตนเองสิบสองปันนา” ตอนใต้สุดของมณฑลยูนนาน ออกสู่สายตาของโลกภายนอก ทำให้เกิดการตื่นตัวครั้งใหญ่ในหมู่นักวิชาการประวัติศาสตร์และมานุษยวิทยา ในการศึกษาและสืบค้นความเป็นมาของชนเผ่าที่เชื่อกันว่าเป็นต้นตระกูลดั้งเดิม หรือเป็นที่นั่งร่วมสายเลือดเดียวกันกับชาวไทยในประเทศไทย

โดยพิจารณาจากภาษาพูด วิถีวัฒนธรรมและขนบประเพณีที่ละม้ายคล้ายกันมาก และที่สำคัญคือชาวไทลื้อเป็นชนเผ่าไทดั้งเดิมที่ยังรักษาอารยธรรมและความเป็นตัวของตัวเองไว้ได้ค่อนข้างเหนียวแน่น แม้ในท่ามกลางความเข้มงวดของระบอบปกครองจีนคอมมิวนิสต์ ซึ่งซ่อนเร้นดินแดนนี้จากโลกภายนอกมานานกว่ากึ่งศตวรรษ นับตั้งแต่เกิดการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองในจีน เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นต้นมา

ทำให้เกิดคำถามว่า “ความเหนียวแน่น” ที่ว่านี้ บ่งชี้ว่าเป็นเพราะชนชาติไทลื้อ มีรากฐานทางอารยธรรมที่ยังรากฝังลึกมานาน ใช่หรือไม่ ?

๒.

หลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีระบุว่า ชาวไทลื้อดำรงความเป็นชนชาติมานานกว่า ๒,๐๐๐ ปี แต่อาณาจักรที่ยิ่งใหญ่ของไทลื้อสถาปนาขึ้นในช่วงเวลาก่อนหน้าอาณาจักรสุโขทัยไม่นานนัก คือเมื่อราว ๔๐๐ ปีมานี้เอง

แม้จะยังมีข้อถกเถียงกันอยู่ว่า ชื้อชนชาติ “ลื้อ” ควรจะมีที่มาจากชื่อ “แม่น้ำลื้อ” หรือจากชื่อ “เมืองลื้อหลวง” ที่ชนชาตินี้เคยอาศัยอยู่ในสมัยบรรพกาล ตั้งแต่ครั้งตำนานปฐมกัลป์พรหมสร้างโลก หรือเป็นคำที่เพี้ยนมาจากคำว่า “ไทลื้อ” อันมีความหมายว่า...ไทที่เลี้ยงซื้อลื้อชา...

แต่พงศาวดารไทลื้อระบุว่า ขุนเจือง หรือ พญาเจือง คือพระเจ้าแผ่นดินของชาวไทลื้อพระองค์แรก ที่สามารถรวบรวมชาวไทลื้อกลุ่มเล็กกลุ่มน้อยให้เป็นปึกแผ่น เป็นแว่นแคว้นที่มีขนบธรรมเนียม ประเพณี ภาษา และศิลปวัฒนธรรมที่เป็นตัวของตัวเอง แล้วประกาศอิสรภาพไม่ขึ้นต่ออาณาจักรต้าลี่ของจีน ในราวปี พ.ศ. ๑๗๒๓ เถลิงพระนามเป็น “สมเด็จพระเป็นเจ้าหอคำเชียงรุ่งองค์ที่ ๑” จากนั้นได้ยกทัพไปตีเมืองแกงหรือเดียนเบียนฟู, เมืองเชียงตุงของชาวไทขิ่น และบางส่วนของลาวล้านช้างไว้ในครอบครอง

โดยมีศูนย์กลางของอาณาจักรอยู่ที่เมือง “เชียงรุ่ง” ซึ่งเป็นชื่อเมืองอันมีนัยยะว่า นี้คือแดนสุขาวดีของพระพุทธศาสนาอีกแห่งหนึ่งของโลก ด้วยปรากฏตามพุทธตำนานว่า เมื่อครั้งที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เสด็จเลียบโลกมาโปรดสัตว์ยังดินแดนอันเป็นที่ฐานของชาวไทลื้อ ณ

สองฟากฝั่งแม่น้ำโขง เป็นเวลารุ่งอรุณของวันใหม่พอดี จึงเรียกดินแดนที่พุทธศาสนาจะรุ่งเรืองจำเริญสืบไปในอนาคตนี้ว่า "เชียงรุ่ง"

มิใช่ "เชียงรุ่ง" ที่พึ่งดูไพเราะ แต่หาที่มาไม่ได้

อาณาจักรเชียงรุ่งเป็นปึกแผ่นแน่นหนาจนถึงรัชสมัยพระเจ้าอินทรีเมือง รัชกาลที่ ๒๑ จึงได้มีการจัดระบบการปกครองภายในอาณาจักรใหม่ โดยทรงจัดสรรหัวเมืองในครอบครองสองฟากฝั่งแม่น้ำโขงออกเป็น ๑๒ กลุ่ม เรียกว่า ๑๒ ปันนา กล่าวเป็นประโยคไทยคือให้คล้องจองกันได้ว่า "๕ เมืองตะวันตก ๖ เมืองตะวันออก" หมายถึงมีหัวเมืองทางตะวันตกของแม่น้ำโขง ๕ เมือง และทางตะวันออกของแม่น้ำโขงอีก ๖ เมือง รวมกับเมืองหลวงเชียงรุ่งเป็น ๑๒ เมือง

มีข้อสันนิษฐานว่า คำว่า "นา" เป็นหน่วยคำนวณพื้นที่เพาะปลูกของชาวไทลื้อแต่โบราณ โดยอาจเปรียบเทียบได้กับคำว่า "ไร่" เช่น มีนา ๑๐ นา เท่ากับมีนา ๑๐ ไร่ ส่วนคำว่า "ปัน" มาจาก "พัน" ตามสำเนียงชาวไทลื้อ ซึ่งจะออกเสียง พ.พาน เป็น ป.ปลา

สิบสองปันนา หรือ สิบสองพันนา (จีนเรียก "ซี-ซวง-ปาน-นะ") จึงหมายถึงอาณาจักรที่แบ่งเขตการปกครองเพื่อสะดวกในการเก็บเกณฑ์เครื่องบรรณาการจากหัวเมืองต่าง ๆ ออกเป็น ๑๒ เขต โดยแต่ละเขตมีพื้นที่ประมาณหนึ่งพันนา หรือหนึ่งพันไร่

อีกข้อสันนิษฐานระบุว่า สิบสองพันนา หมายถึงพื้นที่นาซึ่งถือเอาจำนวนพันธุ์ข้าวเปลือกที่นำไปหว่านในนาทั่วราชอาณาจักร รวมทั้งสิ้น ๑๒,๐๐๐ ตาง หรือเท่ากับ ๑๒ พันตาง ("ตาง" คือกระบุงไม้สำหรับตวงข้าวเปลือก บรรจได้ ๑๕.๕ กิโลกรัม)

ดังนั้น สิบสองพันนา จึงหมายถึงพื้นที่นาของชาวไทลื้อหลาย ๆ หมู่บ้าน ที่เมื่อรวมกันได้ ๑ พันนา (หรือ ๑ พันตาง) ก็ตั้งเป็น ๑ หัวเมือง รวมทั้งสิ้น ๑๒ พันนา จึงเท่ากับ ๑๒ หัวเมือง

๓.

ในทางภูมิศาสตร์ พื้นที่ราวสองหมื่นตารางกิโลเมตรของอาณาจักรสิบสองปันนา มีลักษณะเป็นที่ราบลุ่มในหุบเขา มีแม่น้ำโขงไหลผ่านเป็นเส้นเลือดใหญ่หล่อเลี้ยงชีวิตวัฒนธรรม ชาวไทลื้อเรียกแม่น้ำสายนี้ว่า "แม่น้ำล้านช้าง" คล้ายภาษาจีนที่เรียก "หลันซาง เจียง"

อาณาจักรสิบสองปันนา ทิศเหนือ ติดอาณาจักรจีน ทิศใต้ ติดอาณาจักรลาวล้านช้าง และอาณาจักรล้านนาไทย ทิศตะวันตก ติดอาณาจักรเชียงตุงของชาวไทซิ่นหรือจีน ซึ่งปัจจุบันอยู่ในรัฐฉานของพม่า

ปัจจัยสำคัญที่เกื้อหนุนความรุ่งเรืองของสิบสองปันนามาแต่อดีตกาล คือการเป็นดินแดนที่มีภูมิอากาศแบบ "ป่าฝนเมืองร้อน" มีอุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปี ๒๑ องศาเซลเซียส มีฝนตกชุก

แต่ไม่มีน้ำแข็งหรือหิมะ จึงทำให้ต้นไม้ใบหญ้าเขียวขจีตลอดปี เอื้ออำนวยต่อการเจริญเติบโตของพืช และสัตว์ มีความหลากหลายทางชีวภาพ ทั้งยังมีทัศนียภาพที่สวยงาม แวดล้อมด้วยภูเขาและป่าไม้

สิบสองปันนาเป็นแหล่งปลูกข้าว อ้อย ใบชา การบูร รวมถึงยางพารา กาแฟ ครั่ง ปาล์ม น้ำมัน และผลไม้เมืองร้อนนานาชนิด โดยเฉพาะใบชาของสิบสองปันนา มีชื่อเสียงมานานนับพัน ปี ปรากฏในปัจจุบัน นอกจากนั้น ดินแดนนี้ยังอุดมไปด้วยสัตว์ป่าและแร่ธาตุอีกเป็นจำนวนมาก

อาณาจักรของชาวไทลื้อสิบสองปันนา จึงได้รับสมญานามมาแต่อดีตกาลว่า เป็น "อาณาจักรแห่งต้นไม้" เป็น "สวนสัตว์ธรรมชาติ" เป็น "ไข่มุกสีเขียวของจีน" และเป็น "อุ้งข้าวอุ้งน้ำของมณฑลยูนนาน"

ในทางยุทธศาสตร์เศรษฐกิจ สิบสองปันนาดังอยู่ในชัยภูมิที่ถือเป็นชุมทางการค้า เชื่อมโยงระหว่างจีนกับนครรัฐในดินแดนสุวรรณภูมิทั้งหลาย กองคาราวานเกวียนบรรทุกสินค้า ประเภทเกลือ หม้อทองแดง กระทะ ของป่า และสินค้าเบ็ดเตล็ดจำพวกเสื้อผ้า หวี กระดุม ฯลฯ จากเมืองตาลีฟู ศูนย์กลางของอาณาจักรน่านเจ้า และจากมณฑลยูนนานของจีน จะต้องเคลื่อนผ่านเมืองเชียงรุ่งแห่งสิบสองปันนา ก่อนจะเคลื่อนต่อไปยังเชียงตุง เชียงใหม่ หรืออาจไปถึงย่างกุ้ง มะละแหม่ง ในพม่าตอนใต้ต่อไป

นักประวัติศาสตร์ลงความเห็นว่า ด้วยปัจจัยเกื้อหนุนเช่นนี้ จึงทำให้ชาวไทลื้อสิบสองปันนา ดำรงความเป็นชนชาติสืบเนื่องมานานนับ ๒,๐๐๐ ปี ทั้งยังคงมีราชสำนักที่เข้มแข็งโดดเด่น เทียบเคียงกับอาณาจักรบ้านเพื่อนบ้านอีก ๒ แห่ง รวมเรียกว่า "เชียงทั้งสาม" คือ "เชียงรุ่ง", "เชียงตุง" และ "เชียงใหม่" ซึ่งล้วนเป็นอาณาจักรของชนชาติไทหรือไต ที่มีความสัมพันธ์กันอันบ้านที่เมืองน้อง สลับกับความขัดแย้งกันบ้างเป็นระยะ ๆ

๔.

อาณาจักรสิบสองปันนารุ่งเรืองเฟื่องฟูอยู่ราว ๑๐๐ ปี ก็เริ่มอ่อนแอลง จนในที่สุดก็ยอมอ่อนน้อมเป็นเมืองขึ้นของจีนในสมัยราชวงศ์มองโกล ซึ่งนับแต่นั้น จีนได้แต่งตั้งกษัตริย์เชียงรุ่งเป็น "เจ้าแสนหวีฟ้า" คำว่า "แสนหวี" มาจากคำว่า "ชวน-เหว่" คำภาษาจีนที่มีความหมายว่าโฆษณา ปลอดภัย

"เจ้าแสนหวีฟ้า" จึงหมายถึงผู้ทำหน้าที่เกลี้ยกล่อมปลอดภัยราษฎรในปกครอง ต่างพระเนตรพระกรรณจักรพรรดิจีนนั่นเอง

พงศาวดารไทลื้อระบุว่า พระราชวังแห่งเจ้าแสนหวิฟ้า หรือสมเด็จพระเป็นเจ้าหอคำ เชียงรุ่ง พระมหากษัตริย์ของชาวไทลื้อ ตั้งอยู่บนหน้าผาสูงริมฝั่งแม่น้ำโขง ณ จุดที่เป็นโค้งน้ำ ซึ่งยามที่ กระแสน้ำซัดสาดหน้าผาจะส่งเสียงดังครืนคราง จึงขนานนามว่า “พระราชวังเวียงผาคราง”

ชาวไทลื้อสิบสองปันนาในอดีตกาล ยึดมั่นในองค์พระมหากษัตริย์ของพวกเขา เช่นเดียวกับความศรัทธาในพระพุทธศาสนา มีคำกล่าวที่ว่า สำหรับชาวไทลื้อสิบสองปันนาแล้ว ผู้ใดที่ พวกเขาได้สร้างน้ำมูรธาภิเษก (น้ำรดพระเศียรในพระราชพิธีราชาภิเษก) แล้ว พระองค์ก็จะดำรงสถานะ เป็นกษัตริย์ไปจนกว่าพระชนม์ชีพจะหาไม่ และไม่มีใครสามารถจะถอดถอนได้ เจกเดียวกับ พระพุทธศาสนาที่พวกเขายึดเหนี่ยวไว้ในจิตใจเสมอมา

อย่างไรก็ตาม ถึงยุครัตนโกสินทร์ตอนต้นของสยาม เมื่อราว ๒๐๐ ปีก่อน ราชสำนัก เชียงรุ่งแห่งสิบสองปันนาก็ตกอยู่ในสถานะ “เมืองสามฝ่ายฟ้า” คือต้องอ่อนน้อมและส่งส่วยสา บรรณาการไปคารวะทั้งพระเจ้ากรุงจีน พระเจ้าอังวะแห่งพม่า และพระเจ้ากรุงศรีอยุธยา (หมายถึง พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ ๑ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งอาณาจักร ไกล่เคียงยังคงถวายพระนาม “พระเจ้ากรุงศรีอยุธยา” จนถึงรัชกาลที่ ๔ จึงเรียก “พระเจ้ากรุงสยาม”)

โดยเฉพาะพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๑ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์นั้น ภายหลังจากที่ทรง ปลดปล่อย “อาณาจักรล้านนาเชียงใหม่” จากการเป็นเมืองขึ้นของพม่าแล้ว ก็โปรดให้เจ้าพระยาภาว ิละ เป็นแม่ทัพไปกวาดต้อนพลเมืองชาวไทลื้อจากสิบสองปันนา ไทชินจากเชียงตุง ไทใหญ่จากแคว้น ฉาน มาอยู่ที่เชียงใหม่เป็นจำนวนมาก เรียกกันว่า “ยุคเก็บผักใส่ซ้า (ตะกร้า) เก็บข้าวใส่เมือง” เพราะ พลเมืองชาวไท-ยวนเชียงใหม่แท้ ๆ นั้น ได้ถูกพม่ากวาดต้อนไปอยู่ที่เมืองพุกามและมัณฑะเลย์เป็น จำนวนมากเช่นกัน

จนกล่าวได้ว่าพลเมืองชาวเชียงใหม่ในช่วงสองร้อยปีที่ผ่านมามีชนชาติไทยหลาย เผ่าพันธุ์มาอยู่รวมกัน โดยเฉพาะไทลื้อสิบสองปันนา ไทชินเชียงตุง และไทใหญ่หรือ “เงี้ยว” จากแคว้น ฉาน จึงปรากฏว่าพวกวันนี้ ยังคงมีชาวเชียงใหม่จำนวนมาก ที่สืบทอดเชื้อสายไทลื้อ ไทชิน ในยุคเก็บผัก ใสซ้า เก็บข้าวใส่เมือง เช่น ตระกูล “นิมมานเหมินท์” ซึ่งต้นตระกูลฝ่ายมารดา เป็นชาวไทลื้อเมืองแซ่แห่ง อาณาจักรสิบสองปันนา เป็นต้น

๕.

ครั้นถึงยุคของการล่าอาณานิคม โดยมหาอำนาจจากโลกตะวันตกอย่างอังกฤษและ ฝรั่งเศส เมื่อราว ๑๕๐ ปีที่ผ่านมา ประเทศมหาอำนาจก็ขีดเส้นแบ่งให้สิบสองปันนาตกเป็นของจีนโดย ลิ่นเซิง ในขณะที่พม่าตกเป็นเมืองขึ้นอังกฤษ และลาวถูกยึดครองเป็น “อินโดจีนของฝรั่งเศส” ครอบ

จนกระทั่งเมื่อเกิดการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงจีนสู่ระบอบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ โดยเหมาเจ๋อตุง ในปี พ.ศ. ๒๔๙๒ ราชสำนักเวียงรุ่งที่เวียงผาขวาง ซึ่งมีกษัตริย์สืบเนื่องมายาวนานนับ ๔๕ รัชกาล ก็ถึงกาล ล่มสลาย พระราชวังเวียงผาขวางถูกทำลายแบบซูดรากอนโดน

อาณาจักรสิบสองปันนาถูกจัดตั้งเป็น "เขตปกครองตนเองไทลื้อสิบสองปันนา" ซึ่ง ต้องอยู่ในระบบการผลิตแบบ "คอมมูน" การนับถือศาสนาพุทธถูกปิดกั้นโดยสิ้นเชิง วัฒนธรรม จำนวนมากถูกทำลาย เจ้าหม่อมคำลือ กษัตริย์องค์สุดท้ายของสิบสองปันนา ถูกปลดเป็นสามัญชน และทำงานให้รัฐบาลจีนใหม่ ในฐานะผู้เชี่ยวชาญประจำสถาบันชนชาติส่วนน้อยแห่งมณฑลยูนนาน โดยมีชื่อใหม่ในฐานะพลเมืองจีนว่า "เตา ซิน ซือ" ในขณะที่บรรดาราชาวงศ์ไทลื้อหลายพระองค์ โดยเฉพาะพระอนุชาได้เสด็จหนีการเปลี่ยนแปลงในจีน มาตั้งรกรากที่อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

ปัจจุบัน เขตปกครองตนเองไทลื้อสิบสองปันนา แบ่งการปกครองเป็น ๓ อำเภอ คือ อำเภอเมืองเชียงรุ่ง อำเภอเมืองฮาย และอำเภอเมืองล่า

ภายหลังสิ้นสุดยุคแห่งการ "ปฏิวัติวัฒนธรรม" ช่วงหลังปี ๒๕๑๙ เป็นต้นมา ระบบ คอมมูนที่เข้มงวดถูกยกเลิก ชาวไทลื้อมีสิทธิถือครองที่นาเป็นของตนเอง และสามารถนำผลผลิตไป จำหน่ายได้ด้วยตนเอง กิจกรรมทางศาสนาและชนบประเพณีดั้งเดิม ได้รับการฟื้นฟูขึ้นใหม่อีกครั้ง กระทั่งเมื่อรัฐบาลกลางของจีนหันเหทิศทางการเศรษฐกิจไปสู่ระบบทุนนิยมมากขึ้น เขตปกครองตนเองสิบสองปันนา ก็เปิดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดึงดูดผู้ใฝ่ใจในการศึกษาเรียนรู้วิถี วัฒนธรรมของชาวไทลื้อ โดยเฉพาะในเทศกาลสงกรานต์ของทุก ๆ ปี มีนักท่องเที่ยวจากทั่วทุกมุมโลกหลังไหลมาสัมผัสสีสัน ทางอารยธรรมชนเผ่าไท ณ ริมฝั่งแม่น้ำล้านช้างหรือแม่น้ำโขงที่เมืองเชียงรุ่งเป็นจำนวนมาก

ปัจจุบัน เมื่อยุคสมัยแห่งความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ได้เข้ามาแทนที่ยุคแห่งสงคราม เย็น รัฐบาลของสี่ประเทศในลุ่มแม่น้ำโขงตอนบน อันได้แก่ จีน พม่า ลาวและไทย ได้บรรลุข้อตกลง ร่วมกัน ในการพัฒนาลุ่มแม่น้ำนี้ ตามนโยบาย "สี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ - สานสายสัมพันธ์ห้าเชียง" อัน ได้แก่ เชียงรุ่ง, เชียงตุง, เชียงราย, เชียงใหม่ และเชียงทอง (หรือหลวงพระบาง ในลาว) ทั้งทาง เศรษฐกิจ การค้า การคมนาคม การแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว

เมื่อนั้น เส้นทางการคมนาคมตามลำน้ำโขง ที่เชื่อมโยง "เชียงทั้งห้า" ซึ่งปิดตายมา นานนับกึ่งศตวรรษ ก็เปิดกว้างขึ้นอีกครั้งเพื่อรองรับความร่วมมือด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในวันนี้และ อนาคตข้างหน้า ซึ่งแท้ที่จริงแล้ว เส้นทางแห่งความร่วมมือสายนี้ มิใช่เส้นทางที่เกิดขึ้นใหม่แต่อย่างใด เลย หากคือเส้นทางดั้งเดิมที่ร้อยรัดโยงใยสายสัมพันธ์บ้านที่เมืองน้องชนเผ่าไทหรือไต มาแต่โบราณ กาลนั่นเอง และเมื่อนั้น ภาชิตของชาวไทลื้อแต่โบราณ ก็ถูกหยิบยกขึ้นมาทุกครั้งที่มีการพูดถึงผองเจ้า ไทในอุษาคเนย์ทั้งห้าเชียงอีกครั้ง...

...ตางเบาเตว สามวันก็หมอง ปีน้องเบาไปหากันก็เสา...

...หนทาง ถ้าไม่เดิน หญ้าก็ขึ้นรก ญาติพี่น้อง ถ้าไม่ได้ไปมาหาสู่กัน ก็ดูเหมือน
จะเป็นอื่นไปเสีย...

เอกสารอ้างอิง

๑. เจียแนจอง. "ไทลื้อสิบสองปันนาก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง". สิบสองปันนา. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, ๒๕๓๖
๒. จูเหลียงเหวิน เขียน, งามพรรณ เวชชาชีวะ แปล. ชนชาติไต. เชียงใหม่: สุริวงศบุ๊คเซ็นเตอร์, ๒๕๓๖
๓. วิลเลียม คริฟตัน ด็อดด์,ดร. เขียน, หลวงนิเพทย์นิติสรรค์ แปล. ชนชาติไทย. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๓๐
๔. สุจิตต์ วงษ์เทศ (บรรณาธิการ). คนไทยอยู่ที่ไหนบ้าง?. กรุงเทพฯ: ศิลปวัฒนธรรม, ๒๕๓๐

๒. ไทซินเชียงตุง ใต้ร่มธงธรรม

“...ความเข้มแข็งของเชียงตุงในฐานะนครรัฐที่จัดการปกครองอย่างดี พิจารณาได้จากคำพรรณนาถึงชัยภูมิและผังเมืองอันดีเยี่ยมที่ว่า... เชียงตุงคือเมืองแห่ง ๓ จอม ๗ เชียง ๙ หนอง ๑๒ ประตู... หมายถึงเป็นเมืองที่ล้อมรอบด้วยจอมเขาสูง ๓ จอม มีหมู่บ้านเก่าแก่ของชาวไทซิน ๗ เชียง มีหนองน้ำหล่อเลี้ยงความอุดมสมบูรณ์ ๙ หนอง และมีประตูเมือง ๑๒ ประตู รวมกันเป็นแฉ่วแฉ้วนที่มีชื่อว่า เขมรัฐตุงคบุรี มีความหมายว่า เมืองแห่งตุงคบุรีที่ประชาอาณาจักรมีแต่ความเกษมสำราญ...”

๑.

ชาวไทซินหรือไทจีนแห่งเมืองเชียงตุง...

โลกได้รู้จักชนชาติไทเผ่านี้โดยไม่รู้ตัวมานานแล้ว จากงานศิลปหัตถกรรมเก่าแก่ในระดับ “คลาสสิก” ชนิดหนึ่ง ซึ่งมีชื่อเฉพาะว่า “lacquer ware” หรือ “lacquer work” หรือที่คนไทยในประเทศไทยรู้จักกันดีในนาม “เครื่องเขิน” อันหมายถึงงานฝีมือประเภทภาชนะหรือภาพจิตรกรรมที่เคลือบด้วย “ครั่ง” หรือ “รัก” แล้วชักเงาจนวาววาม

เครื่องเขิน หรือ lacquer ware กำเนิดขึ้นจากภูมิปัญญาอันชาญฉลาดในการนำเอาธรรมชาติมารับใช้งานศิลปะ บวกรวมกับความเป็นศิลปินโดยจิตวิญญาณของชนเผ่าไทที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในที่ราบลุ่มลุ่มน้ำขึ้น สายน้ำสาขาของแม่น้ำโขง บนที่ราบสูงฉาน ทางตะวันตกเฉียงใต้ของจีน แผ่นดินใหญ่ จึงเรียกขานชนเผ่าไทกลุ่มนี้มาแต่ไหนแต่ไรว่า “ชาวไทซิน” และขนานนามงานศิลปหัตถกรรมของพวกเขาว่า “เครื่องเขิน”

คำว่า “ชิน” มีความหมายเดียวกับ “ชิน” หรือ “แข็งชิน” ในภาษาไทยปัจจุบัน ทั้งนี้ เพราะ “ลำน้าชิน” เป็นสายน้ำที่ไหลย้อนขึ้นเหนือ แทนที่จะไหลจากเหนือลงได้อย่างแม่น้ำทั่วไป ชาวบ้านจึงเรียกอาการเช่นนี้ว่า “น้าชิน” หรือ “น้าชิน”

แต่ต่อมาภายหลังสำเนียงพูดของคนไทยในประเทศไทย เพี้ยนเป็นชาว “ไทเขิน” และ “เครื่องเขิน” อย่างที่เรียกกันในปัจจุบัน

ชาวไทเขินนับเป็นชนชาติไทดั้งเดิมอีกกลุ่มหนึ่ง ซึ่งมีรากฐานทางอารยธรรมที่เข้มแข็ง มั่นคงและเป็นตัวของตัวเองมาช้านาน โดยมีศูนย์กลางอยู่ที่เมือง “เชียงตุง” หัวเมืองใหญ่ทาง ตะวันออกของที่ราบสูงฉาน เป็นนครรัฐที่รุ่งเรืองโดดเด่นเทียบเคียงกับ “เชียงรุ่ง” ของชาวไทลื้อสิบสอง บ้านนา และ “เชียงใหม่” แห่งล้านนาไทย

ในสมัยที่อังกฤษเข้ายึดครองพม่าแล้วปกครองอย่างเมืองขึ้น (Colony) แต่กลับ ปกครองเชียงตุงของชาวไทเขิน (ซึ่งก่อนหน้านั้นเคยสวามิภักดิ์เป็นหัวเมืองบรรณาการของกษัตริย์พม่า) ในฐานะ “รัฐอารักขา” (Protectorate State) ซึ่งถือว่าเจ้าผู้ครองนครยังมีอำนาจเต็มในการปกครอง ภายใต้การดูแลของที่ปรึกษาจากรัฐบาลอังกฤษ

เหตุผลเพราะเชียงตุงไม่ต่อต้านแข็งขันอังกฤษอย่างรุนแรงเหมือนพม่า อีกทั้งราชสำนักเชียงตุงก็มีความเข้มแข็ง ในขณะที่เดียวกันก็เปิดกว้างยอมให้ศาสนาอื่นมาเผยแพร่ได้อย่างเสรี

๒.

เชียงตุงตั้งอยู่ในพื้นที่ราบลุ่มแอ่งกะทะ ล้อมรอบด้วยภูเขา หนาป่าข้างด้วยแม่น้ำสายสำคัญสองสาย คือ แม่น้ำโขงและสาละวิน โดยมีลำน้าชินไหลผ่านกลาง มีเมืองบริวารน้อยใหญ่มา สวามิภักดิ์มากกว่า ๑๐ หัวเมือง นักธรณีวิทยาชาวอังกฤษยืนยันว่า ในอาณาเขตอันกว้างใหญ่ไพศาล ของอาณาจักรเชียงตุง บนความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางถึง ๒,๗๐๐ ฟุตแห่งที่ราบสูงฉานนั้น มั่งคั่งไปด้วยทรัพยากรแร่ธาตุนานาชนิด ไม่ว่าจะเป็นถ่านหิน ทองคำ เหล็ก หงส์เตน แมงกานีส และ ลูตัมสมมูรณ์ด้วยป่าไม้ เป็นแหล่งปลูกใบชาและพืชผักผลไม้สารพัด

นับแต่อดีตกาล เชียงตุงจึงเป็นจุดยุทธศาสตร์ในฐานะ “เมืองหน้าด่าน” ของพม่าใน การป้องกันการค้ารุกรานจากจีน ขณะเดียวกันก็เป็น “ประตูหลัง” ของจีนในการขยายอำนาจทาง เศรษฐกิจและอิทธิพลทางการเมืองลงมาสู่พม่า อีกทั้งยังเป็น “กันชน” ระหว่างดินแดนเมืองขึ้นของ อังกฤษ (คืออินเดียและพม่า) กับเขตอินโดจีนของฝรั่งเศส (คือลาว เวียดนามและกัมพูชา)

เชียงตุงจึงมีความสำคัญเพียงพอที่อังกฤษต้องให้ความสนใจ แต่เพราะภายในราชอาณาจักรล้านนาเชียงตุงมีแบบแผนการปกครองที่เป็นระบบระเบียบ มีเอกลักษณ์ทางขนบธรรมเนียมประเพณี

และศิลปวัฒนธรรมที่เป็นตัวของตัวเอง มี "เจ้าฟ้า" ที่มีระดับการศึกษาสูงและเปิดกว้างทางความคิด อังกฤษจึงต้องให้เกียรติด้วยการปกครองเชียงใหม่ในฐานะ "รัฐอารักขา" เท่านั้น

ความเข้มแข็งของเชียงตุงในฐานะนครรัฐที่จัดการปกครองอย่างดี พิจารณาได้จากคำพรรณนาถึงชัยภูมิและผังเมืองอันดีเยี่ยมของเชียงตุง ซึ่งผูกเป็นคำคล้องจองกันว่า..*เชียงตุงคือเมืองแห่ง ๓ จอม ๗ เชียง ๙ นอง ๑๒ ประตู*... กล่าวคือเป็นเมืองที่ล้อมรอบด้วยจอมเขาสูง ๓ จอม มีหมู่บ้านดั้งเดิมที่เป็นชุมชนชาวไทยขึ้นต้นด้วย "เชียง" ๗ เชียง มีหนองน้ำหล่อเลี้ยงเมืองให้อุดมสมบูรณ์ ๙ หนอง และมีประตูเมือง ๑๒ ประตู

เหล่านี้รวมกันเป็นแว่นแคว้นที่มีสมญานามอย่างเป็นทางการว่า "เขมรัฐตุงนครี" ซึ่งมีความหมายว่า เมืองแห่งตุงคฤาษีที่ประชาอาณาจักรมีแต่ความเกษมสำราญ

ทั้งนี้เพราะตำนานเก่าแก่ของชาวเชียงตุงกล่าวว่า เมื่อราว ๘๐๐ ปีก่อน เกิดมีเหตุการณ์น้ำท่วมครั้งใหญ่ขึ้น ณ ริมฝั่งลำน้ำชิน แต่มีพระดาบสรูปหนึ่งนาม "ตุงคฤาษี" แสดงกฤษฎากนิหาวรอิษฐานให้น้ำไหลออกไป เหลือไว้แต่เพียงหนองน้ำใหญ่ใจกลางเมือง ซึ่งกาลต่อมาได้ถูกขนานนามตามชื่อดาบสรูปนั้นว่า "หนองตุง" และเป็นที่มาของชื่อแว่นแคว้นที่มีความรุ่งเรืองเฟื่องฟู ริมหนองน้ำแห่งนี้ว่า "เชียงตุง" หรือ "เขมรัฐตุงนครี"

๓๑.

ราชสำนักเชียงตุงมีความเกี่ยวพันอย่างลึกซึ้งและแน่นแฟ้นกับอาณาจักรล้านนา เชียงใหม่ เพราะพงศาวดารเชียงตุงระบุว่า เมื่อราว ๘๐๐ ปีก่อน พระยามังรายมหาราช (หรือ "เม็งรายมหาราช") กษัตริย์ผู้ทรงสถาปนาอาณาจักรล้านนาเชียงใหม่ คือผู้ที่ทรงจัดทัพมาขับไล่พวกลัวะ ซึ่งเป็นชนเผ่าที่เคยมีอิทธิพลอยู่ในดินแดนนี้มาก่อน แล้วทรงจัดราษฎรมากินเมืองหรือมาปกครองเมืองเชียงตุง โดยผลักดันให้พวกลัวะกลายเป็นชาวเขายู่นกสูงนอกเมืองเชียงตุง และบางส่วนก็กลายมาเป็นป่าวไพร่คอยรับใช้เจ้าเหนือหัวภายในราชสำนักเชียงตุง

กษัตริย์ผู้ครองนครเชียงตุงในยุคต่อ ๆ มา จึงยึดถือตามพงศาวดารว่าพวกเขาคือผู้สืบทอดราชวงศ์มังราย กระทั่งในระยะหลังเมื่อเริ่มมีการใช้นามสกุล จึงมีเชื้อพระวงศ์ไทยขึ้นบางองค์ ใช้นามสกุลว่า "มังราย" และ "เม็งราย" เช่น เจ้าขุนศึก เม็งราย ซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากอังกฤษให้เป็นกงสุลประจำเชียงใหม่ ช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง นอกจากนั้น ราชสำนักเชียงตุงกับเชียงใหม่ ยังเกี่ยวข้องเป็นเครือญาติกันอย่างแน่นแฟ้น ผ่านการแต่งงานกันระหว่างราชินิกุลของสองราชสำนัก เช่น เจ้าอินทนนท์ ราชบุตรแห่งเจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่อภิเษกสมรสกับเจ้านางสุคันธา ราชธิดาเจ้าเหนือหัวเชียงตุง ฯลฯ

ยุคแห่งความรุ่งเรืองถึงขีดสุดของราชสำนักเชียงตุง อยู่ในรัชสมัย “เจ้ารัตนะก้อนแก้ว อินแถลง” ซึ่งทรงครองราชสมบัติในยุคที่มหาอำนาจจากยุโรปกำลังขยายอำนาจในฐานะเจ้าอาณานิคม เมื่อราว ๑๕๐ ปี ตรงกับรัชสมัยพระพุทธเจ้าหลวงรัชกาลที่ ๕ ของไทย เจ้าเหนือหัวของชาวไทขิ่นเชียงตุงพระองค์นี้ ทรงพระปรีชาสามารถและสร้างความเจริญก้าวหน้าให้แว่นแคว้นของพระองค์อย่างคณานับ

นายแพทย์วิลเลียม คลิฟตัน ด็อดด์ มิซซันนารีที่เดินทางเข้าไปเผยแพร่ศาสนาในเชียงตุง ยังบันทึกถึงพระองค์ไว้ว่า...

“...เจ้าผู้ครองเมืองเชียงตุงมีอัธยาศัยดี น้ำใจโอบอ้อมอารี เป็นที่รักใคร่นับถือของพวกไทขิ่น แม้แต่รัฐบาลอังกฤษก็ยังนับถือ และให้เกียรติยศในการรับรองถึงขั้นที่มีการยิงสลุต ๙ นัด... เจ้าฟ้าเชียงตุงเมื่อเวลาไปไหน ๆ ที่เป็นเกียรติยศแล้ว ต้องขี่ช้างที่มีภูบประดับด้วยเครื่องพร้อม... มีขบวนแห่อันเป็นเกียรติยศอย่างครึกครื้น... เมื่อขบวนแห่ผ่านตลาด ทุกคนก็เบียดเสียดกันดูเจ้าฟ้า (อังกฤษเรียก “สอบวา” = sawbwa) ซึ่งประทับอยู่บนภูบในกระบวนแห่ ทุกคนต่างก็เฝ้าและทำความเคารพ เพราะพวกไทขิ่นนับถือเจ้าแห่งตนมาก...”

ภายในเวียงเชียงตุงซึ่งค่อนข้างเล็กแคบ แต่ปรากฏว่ามีพระอารามหลวงตั้งอยู่ถึง ๒๐ แห่ง ในลักษณะ “วัดชนวัด” และยังคงกระจายอยู่ตามชานเวียงเชียงตุงอีกถึงกว่า ๕๐ วัด สะท้อนถึงการเป็นแหล่งสถาปนาพระพุทธศาสนาที่มั่นคงแข็งแรงมาช้านาน สำหรับชาวเมืองเชียงตุง พวกเขาถือคติประจำใจว่า เกิดมาชาติหนึ่ง พึ่งต้องทำบุญทานแก่ศาสนาให้ครบตามลำดับคือ ๑.บวชพระ (หมายถึงบวชเณร) ๒.เป็กตุ้ (หมายถึงบวชพระ) ๓.ทานถวายน้ำอ้อย และ ๔.ทานเวสสันดร ด้วยศรัทธาต่อพุทธศาสนาอย่างแรงกล้าเช่นนี้เอง ชาวไทขิ่นเชียงตุงจึงทำบุญทานมากเสียจนเกิดภาวะตึงเครียดจนอุปมัยว่า...อย่างกินอย่างมัน (พม่า) อย่าตานอย่างไต...

เพราะพวกไตหรือคนไทนั้น หากเงินมาได้ห้าบาท แต่ทำทานเสียสิบบาท จนไม่มีใครจะเอาเยี่ยงอย่างในการทำบุญทานได้

การทำบุญทานของชาวไทขิ่นเชียงตุง ยังมีความหมายต่อการดำรงรักษาเอกลักษณ์ทางภาษาเขียนของตนเองไว้ เพราะในการทำบุญครั้งสำคัญ ๆ จะต้องมีการถวายพระไตรปิฎกบรรจุพระธรรมคำสั่งสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพื่อให้พระที่บวชใหม่ศึกษาเล่าเรียนสืบทอดศาสนาต่อไป ตราบเท่าที่ยังมีการทำบุญ ก็หมายถึงยังมีการใช้ตัวหนังสือไทขิ่นโบราณ ซึ่งจัดอยู่ในประเภท “อักษรล้านนา” หรือ “ตัวเมือง” ซึ่งปัจจุบันแทบจะสูญหายไปจากดินแดนล้านนาเชียงใหม่แล้ว

นักนิรุกติศาสตร์จึงลงความเห็น ว่า เขมรัฐเชียงตุง เป็นป้อมปราการสุดท้าย ที่ป้องกันอักษรล้านนา ซึ่งในอดีตใช้กันแพร่หลายในเชียงรุ่ง เชียงตุง เชียงใหม่ มิให้สูญหายไป นอกจากนั้น การ

ที่ราชสำนักเชียงตุงในรัชสมัยเจ้ารัตนะก้อนแก้วอินแถลง ได้ว่าจ้างบริษัทเหมืองต้นของอังกฤษ ผลิตเครื่องพิมพ์ดีดภาษาไทยขึ้นจำนวน ๕๐ เครื่อง ทำให้นักประวัติศาสตร์โบราณคดียอมรับว่า ชาวไทจีนเชียงตุง เป็นชนเผ่าไทดั้งเดิมกลุ่มเดียวที่มีเครื่องพิมพ์เป็นภาษาตนเอง

๔.

อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่สอง ความขัดแย้งและสับสนในการเจรจาเรื่องเอกราชกับอังกฤษ ทำให้เชียงตุงและรัฐฉานกลายเป็นส่วนหนึ่งของสหภาพพม่า ราชสำนักเชียงตุงที่มีกษัตริย์สืบทอดราชบัลลังก์ต่อเนื่องมานานถึง ๔๐๐ ปีก็ถึงกาลล่มสลาย ชาวไทจีนเชียงตุงและไทใหญ่ในรัฐฉาน มีสภาพเป็นชนกลุ่มน้อยและพลเมืองชั้นสอง ทั้ง ๆ ที่รัฐฉานมีพื้นที่กว้างใหญ่ถึง ๑ ใน ๓ ของพม่า และมีชาวไทใหญ่ ไทจีนเป็นพลเมืองส่วนข้างมาก

ปัจจุบัน รัฐบาลพม่าเปิดเชียงตุงออกสู่สายตาโลกภายนอกอีกครั้ง หลังจากปิดตายดินแดนนี้มานานนับ ๕๐ ปี ทำให้โลกได้ประจักษ์ว่า แม้จะอยู่ในฐานะพลเมืองชั้นสองที่แทบจะถูกจำกัดสิทธิทางการเมืองการปกครองโดยสิ้นเชิง และยังถูกรุมล้อมด้วยวิถีวัฒนธรรมแบบพม่า แต่ชาวไทจีนเชียงตุงก็ยังคงรักษาความเป็นตัวของตัวเองไว้ได้อย่างเหนียวแน่น

ทั้งนี้ ก็เนื่องเพราะการดำรงชีวิตอยู่ได้ร่มธงแห่งพุทธธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ด้วยแรงศรัทธาที่มั่นคงแข็งแรง เสมือนเป็นภูมิคุ้มกันอันแข็งแกร่งของชาวไทจีนเชียงตุง ต่อการเปลี่ยนแปลงและ “ถูกกลืน” โดยวัฒนธรรมอื่นนั่นเอง

เอกสารอ้างอิง

๑. ทวี สว่างปัญญางกูร. “เขียนถิ่นไทในเชียงตุง”. เอกสารประกอบการบรรยาย. สถาบันไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๓๕
๒. วิลเลียม ครีฟตัน ดีออด์,ดร. เขียน. หลวงนิพนธ์นิติสรวิศร์ แปล. **ชนชาติไทย**. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๓๐
๓. อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว และนฤมล เรืองรังสี. **เรื่องเมืองเชียงตุง**. เชียงใหม่: สุวิวงศ์บุ๊คเซ็นเตอร์, ๒๕๓๗
๔. บุญช่วย ศรีสวัสดิ์. ๓๐ **ชาติในเชียงตุง**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อุทัย, ๒๕๔๕

๓. หลงอดีตสู่ต้นธารล้านนา ณ

ชัยบุรีศรีเชียงใหม่

ผมยังปิติที่ทราบว่าคณะนาฏศิลป์จากลาวที่มาร่วมงานวัฒนธรรมสัมพันธ์ลุ่มน้ำโขง ซึ่งเป็นตัวแทนจากแขวงบ่อแก้ว (ตรงข้ามอำเภอเชียงแสน) พวกเขาเกือบทั้งหมดเป็นชาวลาวเชื้อสายโยน หรือยวน ไม่ว่าจะป็นนางจันทะพอน นางอะนุสอน นางทานตาวัน หรือท้าวจอมแบ่ง ต่างก็อุ้ค่าเมืองได้จ้างและเวว่าลาวได้ม่วนพอกัน

๑.

ราวเดือนธันวาคมของทุกปี...

ขบวนแห่ในพิธีเปิดงานวัฒนธรรมสัมพันธ์ลุ่มน้ำโขง สร้างความตื่นตาตื่นใจให้ผู้ชมล้นหลามที่สนามกีฬากลางจังหวัดเชียงราย มีการตั้งชื่อขบวนเปิดลำดับที่หนึ่งอย่างวิไลสม่าหราว่า "จิตุโลกบาลประคองชัย" อันเป็นขบวนเชิญมั่งชัยสำหรับประธานในพิธี ทั้งดงามอสังการด้วยเครื่องแห่แบบล้านนาโบราณ กลองมโหระทึก การฟ้อนอัญเชิญแทนบูชาเทพดาทั้งสี่ทิศ และช่อข้างตุงชัย หรือธงชัยหลากสี

นับเป็นพิธีเปิดงานส่งเสริมสัมพันธ์ไมตรีบ้านพี่เมืองน้องสี่ประเทศในลุ่มน้ำโขง คือจีนพม่า ลาวและไทย อย่างยิ่งใหญ่และสมเกียรติที่สุด

สำหรับผม แม้จะมีโอกาสชมและบันทึกภาพขบวนแห่ตามธรรมเนียม "ล้านนาโบราณ" เช่นนี้มาหลายครั้ง แต่ก็ยังไม่เคยรู้สึกเบื่อ ไซ้เพียงลุ่มหลงลีลันตระการตาของเครื่องประดับล้านนาอันวิจิตรเท่านั้น หากยังอยากดูเพื่อค้นหาคำตอบบางประการที่ค้างคาใจมานาน

ว่าชาวล้านนาโบราณ ซึ่งเรียกกันว่าชาว "ไท-ยวน" หรือ "คนเมือง" แท้ๆ ผู้บุกเบิกถาก

ถางตั้งบ้านแปงเมืองในดินแดน "ล้านนา" มาแต่เก่าก่อนนั้นเป็นใคร มาจากไหน เดียวนี้ยังหลงเหลือให้เห็นอยู่ในล้านนายุคโลกาภิวัตน์หรือไม่ ?

เพราะเป็นที่รู้กันดีอยู่ว่า อาณาจักรล้านนาที่มีศูนย์กลางอยู่ที่เชียงใหม่ เชียงรายนั้น เคยตกเป็นเมืองขึ้นของพม่ามานานนับ ๒๐๐ ปี ชาวล้านนาโบราณที่เป็นไท-ยวนหรือคนเมืองก็ถูกกวาดต้อนไปยังอาณาจักรพุกาม เสียจนนพบุรีศรีนครพิงค์เชียงใหม่แทบเป็นเมืองร้าง ผู้คนที่มาตั้งชุมชนอยู่ในเชียงใหม่ เชียงราย ในเวลาสัก ๒๐๐ ปีที่ผ่านมา ส่วนใหญ่ก็ถูกกวาดต้อนมาโดยพระยากาวิละ ในยุค "เก็บผักใส่ตะกร้า เก็บข้าวใส่เมือง" เมื่อต้นรัตนโกสินทร์กันทั้งนั้น

"คนเมือง" เชียงใหม่ในวันนี้ จึงเป็นผู้สืบเชื้อสายไทหรือไต จากหลายแคว้นแคว้น บ้างเป็นไทลื้อจากสิบสองปันนา เป็นไทเขินหรือขิ่นจากเชียงตุง เป็นไทใหญ่จากแสนหวี มาอยู่รวมกันในเมืองที่ไท-ยวนเคยยิ่งใหญ่มาก่อน เช่น นายธนาคารใหญ่สายเลือดล้านนา ที่ไปได้ดิบได้ดีเป็นเสนาบดีคลัง อย่างนายธารินทร์ นิมมานเหมินท์ บุตรชายปราชญ์แห่งเวียงพิงค์ - ท่านอาจารย์ไกรศรี นิมมานเหมินท์ ก็มีเชื้อสายเป็นชาวไทลื้อ เพราะมีหลักฐานว่าคุณแม่ของอาจารย์ไกรศรี เป็นชาวไทลื้อเมืองแซ่ ที่ถูกกวาดต้อนจากสิบสองปันนา

ในขณะที่ชาวไท-ยวน เจ้าของบ้านตัวจริงถูกกวาดต้อนไปอยู่ในพม่า และยังทิ้งร่องรอยแห่งภูมิปัญญาทางศิลปหัตถกรรมไว้ให้โลกเลื่องลือ คือหัตถกรรมเครื่องเงิน ที่ในอดีตเคยเฟื่องฟูในหมู่ไทเขินเชียงตุงและไท-ยวนเชียงใหม่ แต่เดี๋ยวนี้ไปรุ่งเรืองเป็นของที่ระลึกขายดีอันดับหนึ่งอยู่ในพม่า

แต่ในขณะที่ยังค้นหาคนเมืองเชียงใหม่ เชียงราย ที่มีเชื้อสายไท-ยวน หรือ "โยน" แท้ๆ ไม่เจอนั่นเอง ผมยิ่งปิติที่ทราบว่าคุณศิลปจากลาวที่มาร่วมงานวัฒนธรรมสัมพันธ์ลุ่มน้ำโขง ซึ่งเป็นตัวแทนจากแขวงบ่อแก้ว (ตรงข้ามอำเภอเชียงแสน) นั้น พวกเขาเกือบทั้งหมดเป็นชาวลาวเชื้อสายโยน หรือยวน ไม่ว่าจะป็นนางจันทะพอน นางอะนุสอน นางทานดาวัน หรือท้าวจอมแปง พวกเขาต่างก็รู้จักเมืองได้จ่าง และว่าลาวได้ม่วงพอกัน

พวกเขาทำให้เราทวนรำลึกถึงข้อสันนิษฐานเก่าแก่ของนักประวัติศาสตร์โบราณคดีที่ว่า พื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำโขงบริเวณที่มีแม่น้ำสาย แม่น้ำกก แม่น้ำอิงไหลมาสบ หรือกล่าวอย่างเจาะจง

ได้ว่าเป็นพื้นที่อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงรายนั้น คือต้นธารแห่งความเป็น "ล้านนา" ที่เคยเป็นอาณาจักรที่ยิ่งใหญ่มาก่อน

เมื่อนั้น ความกระหายใคร่รู้ ก็ชักนำผมเดินหลงอดีตสู่ต้นธารล้านนา ที่เมืองโบราณนาม "ชัยบุรีศรีเชียงแสน" อย่างไม่มีรีรอ

๒.

เช้าตรู่วันนั้น

เราเดินทางจากตัวเมืองเชียงรายถึงตลาดเชียงแสนตั้งแต่ฟ้ายังไม่เปิด จึงเป็นโอกาสให้หาอะไรรองท้องก่อนจะลงมือ "หลงอดีต" เมืองเชียงแสนอย่างจริงจัง แต่แล้วก็รู้สึกแปลกใจที่ในตลาดอำเภอนี้ มีอาหารเข้าพื้นที่ แทบทุกอย่าง ไม่ว่าจะเป็นกาแฟ ปาท่องโก๋ ก๋วยจั๊บ ยกเว้นอย่างเดียวคือ โจ๊ก ด้วยเหตุผลว่า...ที่นี่เขากินโจ๊กกันตอนกลางวัน

ข้างสอดคล้องประเพณีแปลกที่มีมานานของเมืองนี้ คือธรรมเนียมการตักบาตรตอนเที่ยงคืน ใครหลาย ๆ คนที่อยากกินโจ๊กตอนเช้า ก็เลยพาลเหมารวมว่า คนเชียงแสนตักบาตรเที่ยงคืนเสร็จแล้วหิว จึงต้องมีโจ๊กขายตอนกลางวัน

ไม่ห่างจากตลาดเข้าคือริมฝั่งโขงบริเวณที่เรียกว่า "สามเหลี่ยมทองคำ" ตะวันแดงแสงทองรำไร ในขณะที่สายหมอกยังเคล้าเคลียฝั่งโขงตรงกันข้ามคือแขวงบ่อแก้วอยู่อ้อยอิ่ง เพื่อนร่วมทางหลายคนลุ่มหลงบรรยากาศโรแมนติกยามเช้าของมหานครนี้ บางคนตะลึงกับภาพลักษณ์เชิงลบของชื่อ "สามเหลี่ยมทองคำ" ในสายตาประชาคมโลกที่ประจักษ์ตาอยู่เบื้องหน้า

แต่แปลก ผมกลับเหมือนพยายามเขย่งเท้า ชะเง้อมองไปยังฝากกระเนิ่นของลำโขงไกลลิบ ๆ ด้วยเผื่อว่าจะสบตากับแม่จันทะพอน นางกุศลบิณฑาลาวเชื้อสายไทย-ยวนแขวงบ่อแก้ว ที่เพิ่งปักบ้านไปเมื่อวันวานได้บ้าง อีกใจหนึ่งก็นึกไปถึงตำนานเก่าแก่ของการก่อตั้งชุมชนในลุ่มแม่น้ำโขงบริเวณนี้ ที่เรียกกันว่า ตำนานสุวรรณโคมคำ อันสันนิษฐานว่าคือต้นธารอารยธรรมล้านนาลายหนึ่งที่เดียว

ตำนานนี้ระบุว่าที่ราบลุ่มบริเวณนี้มีชุมชนตั้งถิ่นฐานสืบต่อกันมาเป็นเวลายาวนานแล้ว เรียกว่า "เมืองสุวรรณโคมคำ" ตั้งอยู่บนเกาะเนินทรายชายแม่น้ำขลนที คือแม่น้ำโขง ใกล้กับภูกระนที หรือแม่น้ำกก แต่เมืองนี้ก็ล่มสลายไปกับสายน้ำ เพราะ...ธิดาของพญานาคถูกเจ้าเมืองสุวรรณโคมคำผู้มีใจพาลกลั่นแกล้ง พญานาคจึงพาบริวารขึ้นมาขุดควักแม่น้ำขลนทีลัดไปทางทิศตะวันออก อันทำให้เมืองสุวรรณโคมคำพังทลายไปทันที

ตำนานจะเท็จจริงเพียงใด ใครก็ยืนยันไม่ได้ แต่นักประวัติศาสตร์สันนิษฐานว่า เมืองสุวรรณโคมคำ - ชุมชนแรกเริ่มสุดของล้านนานั้น ตั้งอยู่บนเกาะใหญ่ริมแม่น้ำโขงฝั่งลาว ตรงข้ามกับบ้านสวนดอก อำเภอเชียงแสนในปัจจุบัน โดยตรวจสอบจากภาพถ่ายทางอากาศ

หมดยุคสุวรรณโคมคำ ก็มีชนกลุ่มตระกูลไทหรือไตอพยพเข้ามาอยู่บริเวณนี้ นำโดยสิงหนวัติกุมาร อพยพผู้คนมาสร้างเวียงในลุ่มน้ำกก เรียกว่าเวียงโยนกนาคพันธ์ุ เพราะเชื่อกันว่าเวียงนี้มีพญานาคมาช่วยสร้าง เรียกสั้น ๆ ว่าเวียงโยนก อันเป็นที่มาของการเรียกชนกลุ่มนี้ว่าพวกโยนหรือโยนก รากเหง้าเผ่าพันธุ์ของชาวล้านนาหรือ "คนเมือง" เชียงราย เชียงใหม่

เวียงโยนกรุ่งเรืองอยู่นานก็ถึงกาลล่มสลาย ตามตำนานว่าเหตุเพราะชาวเมืองไปจับปลาไหลเผือกมากเกินไป ทำให้เกิดพายุฝนฟ้าคะนอง แผ่นดินสะเทือนเลื่อนลั่น เวียงจึงล่มกลายเป็นหนองน้ำ เรียกว่า "เวียงหนองล่อง" ปัจจุบันคือทะเลสาบเชียงแสน ไม่ไกลจากตัวอำเภอเชียงแสนเท่าใดนัก เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมในกลุ่มผู้รักธรรมชาติ เพราะในฤดูหนาวจะมีนกอพยพจากแดนไกล บินลงมาพักพิงหนองน้ำอันใสสะอาดและสงบเงียบแห่งนี้เป็นประจำวนมาก

๓.

วันนี้ เหนือผิวน้ำที่เก็บงำตำนานเวียงหนองล่องไว้ให้คนรุ่นหลังค้นหา จึงมีริสอร์ทและเต็นท์พักแรมหลากสีสัน เต็มชีวิตชีวาให้ทะเลสาบเชียงแสน โดยมี "บั้งไฟ" หรือขุ้มอำพรางตัวของนักถ่ายภาพนกมือฉมัง แอบซ่อนอยู่ ณ ซอกมุมใดมุมหนึ่งของบั้งน้ำอันสงบงาม

จากยุคของตำนานสุวรรณโคมคำ เวียงโยนกนาคพันธ์ุ เชียงแสนยังเป็นแหล่งสถาปนาอาณาจักรที่ยิ่งใหญ่อีกแห่งหนึ่งในกาลต่อมา ที่มีนามว่า "หิรัญนครเงินยางเชียงแสน" อันเป็นจุดกำเนิดแห่งมหาราชของชาวล้านนา คือพระยามังรายมหาราช ผู้ทรงสร้างความรุ่งเรืองให้อาณาจักรนี้ก่อนที่จะทรงย้ายเมืองหลวงไปอยู่ที่เชียงราย แล้วขยายอาณาเขตไปยังที่ราบลุ่มแม่น้ำปิง โดยทรงสถาปนาอาณาจักรล้านนาที่ยิ่งใหญ่ โดยมีศูนย์กลางอยู่ที่นครพิงค์เชียงใหม่ ซึ่งกำลังมีอายุครบ ๗๐๐ ปีในปีนี้

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีเชียงใหม่แล้ว แต่เชียงแสน เชียงราย ก็ยังมีความสำคัญในฐานะเมืองหน้าด่านทางทิศเหนือของล้านนาไทย อันทำให้เชียงทั้งสามมีสายสัมพันธ์ที่แนบแน่นกันมาก ภายใต้การนำของพระยามังรายมหาราช พุทธศาสนาได้รับการอุปถัมภ์ค้ำจุน วัตถุอารามในเขตเมืองโบราณเชียงแสน ตลอดจนไปจนถึงพระพุทธรูปสมัยเชียงแสน กล่าวกันว่ามีความงดงามเป็นเยี่ยม ถึงขั้นส่งอิทธิพลเป็นแบบอย่างให้พุทธศิลปะในยุคต่อ ๆ มาเลยทีเดียว

เท็จจริงแค่ไหนก็ให้ไปตามนักเลงพระดูได้ !

แต่ร่องรอยของความเฟื่องฟูแห่งอาณาจักรเชียงแสน อาจประจักษ์ได้ที่ความงามของ
เจดีย์วัดป่าสัก วัดเจดีย์หลวง วัดพระธาตุดอยมกิตติ ฯลฯ ที่ซึ่งสายหมอกยามเช้าได้ห่มคลุมองค์เจดีย์
เหล่านี้ไว้ให้พล่าเลือน ย้ายวนใจให้ค้นหาตำนานเรื่องราวที่ซ่อนตัวอยู่ยิ่งนัก

ความโดดเด่นของเชียงแสนในสายตามม จึงเป็นเมืองเล็ก ๆ ริมฝั่งโขง ที่สงบเงียบและ

ขริบขลุ่ย จนมีนักท่องเที่ยวจากยุโรปจำนวนมาก พึงใจที่จะขี้จักรยานไปเที่ยวชมโบราณสถานและ

แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ในขณะที่ผมเฝ้ามองจะได้หลงอดีตกลับคืนสู่ต้นธารของล้านนา ณ ดินแดน

"ชัยบุรีศรีเชียงแสน" แห่งนี้ แม้ว่าจะแทบไม่หลงเหลือชาวโยนหรือโยนกที่แท้ ๆ แล้วก็ตาม

เอกสารอ้างอิง

๑. สูดแดน วิสุทธ์ลักษณ์. "เชียงแสน เชียงราย จุดบรรจบของสายธารแห่งอดีตกาล" อนุสาร
อสท. กุมภาพันธ์, ๒๕๓๖
๒. เสฐียรโกเศศ. (นามปากกา) เรื่องของชาติไทย. กรุงเทพฯ: บรรณาคาร, ๒๕๑๕

๔. ฝ่ากระจกทวิภพ สัมผัส เชียงตุง จาก“สงกรานต์” ถึง “ตานน้ำอ้อย”

๑.

ในฐานะนิสิตภาควิชาประวัติศาสตร์ เป็นเวลานานมาแล้วที่ผมเฝ้ามองแผนที่ส่วนที่อยู่เหนือประเทศไทยขึ้นไป ซึ่งภาษาทหารใช้คำว่า “ดินแดนชายสิบนานาพิกา” อันหมายถึงภาคอีสานของประเทศพม่า ที่ตั้งของรัฐฉาน (Shan State) รัฐที่มีประชากรส่วนข้างมากเป็นชาวไทหรือไต ทั้งไทใหญ่ ไทซิ่น ไทลื้อ ฯลฯ รวมกันแล้วก็นับเป็นชนชาติส่วนน้อยกลุ่มใหญ่ที่สุดของพม่า

ผมรู้สึกคุ้นเคยกับชื่อแสนหวี ตองยี เชียงตุง เว้นแคว้นที่ปรากฏอยู่ในประวัติศาสตร์ไทยหลายยุคหลายสมัย แต่เมื่อเส้นแบ่งพรมแดนขีดเส้นให้รัฐฉานเป็นส่วนหนึ่งของพม่า ชื่อเมืองที่ฟังดูคุ้นเคยก็กลับลึกลับซับซ้อน ด้วยเหตุที่พม่าดำเนินนโยบายปิดประเทศอย่างมิดชิด ชาวคราวที่ออกมากลายเป็นข่าวการสู้รบระหว่างทหารรัฐบาลพม่ากับกบฏชนกลุ่มน้อย ซึ่งแน่นอน ในจำนวนนั้น มีกองกำลังไทใหญ่รวมอยู่ด้วย

แต่เราไม่อาจล่วงรู้เลยว่า พี่น้องไทในรัฐฉานมีชีวิตความเป็นอยู่อย่างไร สุขสบายหรือเป็นตายร้ายดีอย่างไร ในเงื่อนไขที่ต้องอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐบาลทหารพม่า ซึ่งได้ชื่อว่าเป็นรัฐบาลที่กดขี่และปิดกั้นสิทธิเสรีภาพของประชาชนมากเป็นลำดับต้น ๆ ของโลก

แต่ช่วงสายของวันกลางฤดูร้อน พ.ศ. ๒๕๓๕

เส้นทางที่ทั้งขรุขระคดเคี้ยวเสียนไม่อยากเรียกมันว่าถนน กำลังนำผมไปสู่ดินแดนที่เคยได้ยินแต่ชื่อ และเต็มไปด้วยสมญานามอันทำทนายวิญญาณคนเดินทางรุ่นแล้วรุ่นเล่าให้สัจจรเข้าไปแสวงหา ไม่ว่าจะเป็น “ดินแดนต้องคำสาป” หรือ “ดงมาเลเรียชนิดเข้าเป็น-เย็นตาย”

แต่ด้วยความร่วมมืออย่างดีจากคณะกรรมการประสานงานชายแดนไทย-พม่า กองทัพภาคที่สาม ที่พากันเพียรเจรจากับฝ่ายพม่าจนยอมอนุญาตให้กองถ่ายสารคดีโลกกลับสี นำรถผ่านด่านชายแดนแม่สาย - ท่าขี้เหล็ก ขอยกขอยกไปบนถนนกันดารตั้งทางเกวียน เพื่อเปิดเชิงตุงสู่สายตาโลกภายนอก ที่สำคัญคือเป็นเชิงตุงในช่วงเวลาที่มีเทศกาลสำคัญที่สุด คือเทศกาลสงกรานต์ หรือวันสงสังฆานต์ ในภาษาพื้นถิ่นไทขิ่น

นาฬิกาบอกเวลาห้าโมงเย็นแล้ว เมื่อรถเคลื่อนตัวเข้าสู่ประตูเมืองเชียงตุง นับย้อนจากจุดเริ่มต้นเดินทางที่ด่านท่าขี้เหล็ก ก็สิริรวมได้สิบชั่วโมงพอดี มันเป็นเวลาามากพอสำหรับการเดินทางจากกรุงเทพฯ ถึงเชียงใหม่ ๗๐๐ กว่ากิโลเมตรสบาย ๆ แต่...โอ๊ะโอ๊ะ ตัวเลขที่หน้าปัดรถบอกเราว่าวันนี้ล้อหมุนไปเป็นระยะทางเพียง ๑๕๐ กิโลเมตรเท่านั้น แต่ใช้เวลาเกือบกันเต็ม ๆ แลมาจากรถแล้วขั้วออกจนเกือบเดินไม่เป็น

๒.

เราเดินทางกันเป็นคณะใหญ่ เพราะนอกจากทีมงานโลกกลับสี ๔ ชีวิตแล้ว ในรถเรายังมีอาจารย์ทวี สว่างปัญญางกูร ที่ปรึกษาทางวิชาการร่วมเดินทางไปด้วย อาจารย์ท่านนี้ค้นคว้าเรื่องชนเผ่าไทมานาน โดยเฉพาะเรื่องภาษาและตัวอักษรของไทยใหญ่ ไทขิ่น ท่านก็อ่านออกและอาจเป็นคนไทยจากประเทศไทยไม่กี่คนนัก ที่เคยสัญจรสู่เชียงตุงในขณะที่พม่ายังปิดประเทศมิดชิด

โดยท่านทำตัวเป็นนักแสวงบุญชาวพุทธ เดินตามหลังพระสงฆ์ชาวไทขิ่นเข้าไปในเชียงตุงอย่างแนบเนียน ท่านจึงเป็นผู้เชี่ยวชาญเชียงตุงไม่กี่คนในประเทศ

แต่ยังไม่หมดเท่านั้น คณะของเรายังมีนายทหารยศร้อยโท จากคณะกรรมการประสานงานชายแดนไทย-พม่า ที่กองทัพอากาศที่สามส่งเป็นตัวแทนร่วมคณะไปด้วย เพื่อช่วยประสานภารกิจการถ่ายทำสารคดีให้ลุล่วง จึงไม่น่าแปลกใจ ที่คณะของเราจะได้พักในค่ายทหารของรัฐบาลพม่าประจำเชียงตุง นับว่าเท่าไม่เบา โดยเฉพาะเมื่อทราบข่าวข้างใต้บ้านพักของเรา คือ "คุกทหาร"!

อย่างไรก็ตาม แม้สิ่งที่เรายืนยันเป็นมั่นเหมาะมาตลอด คือสารคดีเรื่องนี้ไม่เกี่ยวกับการเมือง เป็นเรื่องวิถีชีวิตและศิลปวัฒนธรรมล้วน ๆ แต่ก็เป็นธรรมดา ที่ทางฝ่ายพม่าจะหวาดระแวงปัญหาการสืบราชการลับเอาไว้ก่อน จึงมีการตามประกบเราทุกฝีก้าว ซึ่งจะไปก็เป็น

ข้อดีที่ทำให้เราได้รับความสะดวก เวลาไปขอความร่วมมือจากใคร ก็ไม่เสียเวลาตลอด เพราะมีทหารพม่ายืนกำกับเราอยู่

แต่บางทีก็น่าขำอยู่เหมือนกัน...

อย่างมีอยู่วันหนึ่ง ระหว่างการถ่ายทำที่วัดเชียงงามท่ามกลางอากาศร้อนระอุ ท่านอาจารย์ทวีจึงขอลงมือไปจับใบโบสถ์สักครู่ ปรากฏว่ามีคนของพม่าตามไปจับข้าง ๆ ท่าน ชนิดที่แทบจะนอนเอาศีรษะชนกัน รวากับกลัวว่าอาจารย์จะแอบวางระเบิดหรือก่อวินาศกรรม...ปานนั้น

อีกวันหนึ่ง อยู่ที่ ๆ ผู้หมวดหนุ่มจากกองทัพภาคที่ ๓ ของเรา ก็หายตัวไปจากกองถ่าย ทำเอาทหารพม่าวิพากษ์ถามกันให้วุ่นไปทั้งเมือง สักพักหนึ่งผู้หมวดก็เดินกลับมา แล้วเล่าให้ฟังว่าท่านปวดจึงไปเข้าห้องน้ำ พอเสร็จธุระแล้วก็เห็นว่าแดดร้อนมาก เลยเดินไปหาซื้อหมวกมาใส่.. ก็เท่านั้น ทำไมต้องไกลาหลกกันขนาดนี้

ผมตอบท่านอยู่ในใจ ไม่ได้พูดอะอะไปว่า...ผู้หมวดลืมแล้วหรือ ว่าเรากำลังอยู่ในประเทศเผด็จการ

๘๖.

เย็นวันนั้น...เสียงกลองดังแว่วจากใจกลางเมือง เป็นสัญญาณว่างานเทศกาลสงกรานต์ได้เริ่มขึ้นแล้ว มันเร้าหัวใจเราไม่ต่างจากตอนที่ลัทธิเริ่มหมุนจากด่านท่าซี้เหล็กเมื่อเช้านี้

ชาวไทจีนเชียงตุง เรียกงานสงกรานต์ว่า "วันสังขานต์ไป" ฟังดูคล้ายคล้ายคลึงคลา คำของชาวเชียงใหม่ที่เรียกว่า "วันสังขานต์ล่อง" เช่นเดียวกับชาวเชียงทอง (หลวงพระบาง-อดีตราชอาณาจักรของลาว) ก็เรียกวันสงกรานต์ว่า "วันสังขานต์" และเรียกงานสงกรานต์ว่า "นางสังขานต์" ใครที่ไม่เข้าใจก็อาจหลงผิดคิดว่าเป็นวัน "ปลงสังขาร" ไปเสีย

อาจารย์มณี พยอมยงค์ ปราชญ์ล้านนาแห่งมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ไขข้อใจไว้ในหนังสือ "วัฒนธรรมล้านนาไทย" ว่า คำว่า "สังขานต์" ก็คือคำเดียวกับสงกรานต์นั่นเอง แต่สำเนียงของชาวล้านนา ถ้าตัว "ร" ไปควบกับลำกับตัว ก, จ, ต, ป, จะต้องออกเสียงเป็น "ข" ฉะนั้นสงกรานต์ จึงเป็นสังขานต์" ในสำเนียงของชาวล้านนาด้วยประการฉะนี้

วันสังฆานต์ไปของชาวเชียงตุง จึงแปลความง่าย ๆ ว่า เป็นวันแห่งการเปลี่ยนหรือ หมุนเวียนไปของวันเดือนปี ซึ่งทั้งไทล้านนาและไทยกลุ่มเจ้าพระยาถือเป็นวันเทศกาลใหม่ ตามคติที่ได้รับจากชาวอินเดียในประเทศอินเดียเหมือนกัน

เราตามเสียงกลองมาจากบริเวณวัดลานเชียงงาม ซึ่งเป็นที่ทำพิธีตีกลองสังฆานต์ พิธีกรรมเริ่มแรกของกระบวนการ "วันสังฆานต์ไป" ทั้งหมด มีผู้หลักผู้ใหญ่ของเมืองมากร่วมหน้าพร้อมตา โดยเฉพาะชายร่างอ้วนตัวดำ นุ่งโสร่งโห่งเหน็ดแปลกไปจากชาวไทชนเชียงตุงทั่ว ๆ ไป เขาคือใคร ทำไมดูเหมือนคนอื่นต้องนอบน้อมให้ ?

"...นี่แหละ นายอำเภอเมืองเชียงตุงแหละ..."

"...อ้าว ไหง่เป็นพม่าตัวดำปี้..."

"...คนนี่แหละ รัฐบาลทหารพม่าส่งมาเป็นเจ้าเมือง คอยคุมไม่ให้ชนกลุ่มน้อยมีปากมีเสียงไงล่ะ แว่วว่า เป็นทหารยศผู้พันเชียวนะ..."

ขึ้นชื่อว่าเผด็จการแล้วที่ไหน ๆ ก็เหมือนกันทั่วโลก คือคิดแต่จะทำยังไงจึงควบคุมชาวบ้านโดยเฉพาะชนกลุ่มน้อยให้สยบอยู่แทบเท้าปู้ตของเขา แล้วแทนที่จะคอยควบคุมอยู่เบื้องหลัง ก็ยังมานั่งหน้าแป้นอยู่ข้างหน้า เวลาออกงานมันก็เลยดูแปลกแยกกับชาวไทชนตัวขาว ๆ ใส่กางเกงหรือเตี่ยว อย่างที่เห็น

แต่ท่านนายอำเภอร่างอ้วนก็มาทำหน้าที่เพียงตีกลองประเดิมเป็นพิธี แล้วก็ยืนเจียมเจียมอยู่ข้างหลัง

"...ก็งั้นเป็นก่องสัง...? "

เสียงพ้อหลวงชาวไทชนกล่าวขึ้นตามธรรมเนียมของการตีกลองสังฆานต์ ซึ่งชาวเชียงตุงปฏิบัติสืบทอดกันมากกว่า ๗๐๐ ปี คำถามนี้มีมีความหมายว่า ...กลองนี้เป็นกลองอะไร ? และจะต้องมีพ้อหลวงอีกท่านหนึ่งมาคอยตอบคำถามถอดความได้ว่า ...กลองนี้เป็นกลองเงินกลองทอง กลองแก้ว กลองมงคล ดีแล้วก็จะทำให้บ้านเมืองร่มเย็นเป็นสุข ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาล ข้าวปลาอุดมสมบูรณ์

คำถามคำตอบเช่นนี้เป็นคำอธิบายอยู่ในตัวว่า ทำไมชาวเชียงตุงต้องตีกลองในเทศกาลสังฆานต์ไปทุก ๆ ปี โดยจะตีกันแบบไม่มีหยุด ทั้งวันทั้งคืนตลอด ๒๔ ชั่วโมง ที่น่าสนใจยิ่งคือคนตี เป็นชายฉกรรจ์ในชุดเสื้อสีแดงราว ๒๐ คน ผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันตีโดยไม่ให้เสียงขาด

หายไปแม้เพียงนาทีเดียว คุรุปร่างหน้าตาแล้วก็รู้สึกแปลก ๆ จะเป็นชินก็ไม่ใช่ เป็นพม่าก็ไม่เชิง เพราะแท้ที่จริงพวกเขาเป็นชาวลัวะหรือลละว้า ลงมาจากดอยเพื่อมาตีกลองส่งสังฆานต์ให้ชาวเชียงตุงโดยเฉพาะ

ทำไมต้องเป็นลัวะ ? ก็ดินแดนล้านนาในอดีตนั้นมีเรื่องเกี่ยวพันกับลัวะอยู่มาก ตั้งแต่ก่อนที่ชนเผ่าไทจะมีอำนาจเหนือดินแดนนี้ ชาวลัวะครอบครองอยู่ก่อนแล้ว โดยสร้างบ้านแปงเมืองเป็นแคว้นแคว้นที่มีอารยธรรมของตนเอง ไม่ใช่เป็นเพียงชาวเขาเร่ร่อนธรรมดา

ไม่ต้องดูอื่นไกล เรือนกาแลที่คนเชียงใหม่มักหาเป็นเอกลักษณ์ขนาดมีข้อกำหนดให้ตีกราม อาคารพาณิชย์ต้องมียกาแลประดับ แท้ที่จริงก็เป็นศิลปะสถาปัตยกรรมที่ได้รับอิทธิพลจากลัวะ ใครขึ้นดอยไปดูหมู่บ้านลัวะ ก็จะเห็นกาแลไขว้อยู่บนหน้าจั่วทุกหลังคาเรือน

เรื่องในพงศาวดารล้านนาระบุว่า พระยามังรายมหाराช ศึกกษัตริย์ของชนเผ่าไทที่รุกเข้ามาปราบชาวลัวะเสียราบคาบ แล้วจึงรวบรวมล้านนาได้เป็นปึกแผ่น ตำนานเล่ากันว่า พระยามังรายจับตัวผู้นำชาวลัวะไว้ เมื่อถูกร้องขอให้ปล่อยตัว พระองค์ก็ทรงตั้งเงื่อนไขว่า ชาวลัวะต้องยอมเคลื่อนย้ายไปอยู่ให้ไกลสุดเสียงกบร้อง

นับแต่นั้น ชาวลัวะก็ต้องแปรสภาพจากชาวเมืองเป็นชาวเขาอยู่ตามภูสูงมาจนทุกวันนี้ เพราะความเป็นชนเผ่าที่รักษาดีจะหนีอื่นใด

พงศาวดารเชียงตุงซึ่งแปลโดยอาจารย์ทวี สว่างปัญญากร ก็เล่าว่าเมื่อราว ๘๐๐ ปีก่อน เชียงตุงเป็นถิ่นฐานของชาวลัวะ แต่เมื่อพระยามังรายมหाराชยกทัพมายึดครอง ส่งลูกหลานมาครองบ้านกินเมืองแล้วขับไล่ลัวะ ขึ้นไปอยู่บนภูเขา บางส่วนกลายเป็นป่าวไพร่รับใช้เจ้าเหนือหัว เชียงตุง อย่างเช่นการทำหน้าที่ตีกลองส่งสังฆานต์นั่นเอง จนถึงทุกวันนี้ ชาวเชียงตุงก็ยังเชื่อกันว่าพวกเขาเป็นผู้สืบเชื้อสายจากพระยามังราย และชาวลัวะก็ยังคงต้องลงมาจากดอยมาคอยตีกลองส่งสังฆานต์เช่นเดิม

๔.

เราถ่ายทำพิธีตีกลองส่งสังฆานต์โดยชาวลัวะกันอยู่นาน จึงไปดูการซ้อมของเหล่าศิลปินไทซิ่นที่จะเปิดการแสดง เนื่องในวันส่งสังฆานต์วันรุ่งขึ้น

ต้องทำความเข้าใจว่าเชียงตุงเรียกชื่อวันต่าง ๆ ในเทศกาลสงกรานต์ต่างจากเชียงใหม่ คือวันที่ ๑๓ เมษายน จะเรียกว่า "วันสังฆานต์ไป" แต่ทางเชียงใหม่เรียกวันสังฆานต์ล่อง

ครั้งถึงวันที่ ๑๔ เมษายน เป็นวันเฉลิมศกปีทางจันทรคติ ทางเชียงใหม่เรียกวันพญาวัน แต่ทางเชียงตุง เรียก"วันพญาวันมา" การแสดงที่ผมระบุว่าจะมีในวันรุ่งขึ้น จึงหมายถึงวันสังขานต์ไปนั่นเอง

กลุ่มหนุ่มสาวที่มาชักชวนการแสดงเรียกตัวเองว่า "กลุ่มเยาวชนคุ้มวัดอินทร์" ซึ่งถือเป็นกลุ่มที่เข้มแข็งที่สุดในกิจกรรมสืบสานวัฒนธรรมไทซิ่น ผมตั้งใจเมื่อทราบข่าวพวกเขาส่วนใหญ่เป็นนักศึกษา หลายคนกำลังเรียนอยู่ในมหาวิทยาลัยอย่างกุ่ม ครั้นเมื่อปิดภาคเรียนก็รวมตัวกันฝึกฝนนาฏศิลป์อันเป็นเอกลักษณ์ของเชียงตุง

เท่าที่ได้มีโอกาสพูดคุย บางคนไม่เคยรู้จักศิลปะไท้เรคด้วยซ้ำ ทั้ง ๆ ที่มีเปิดอยู่ที่ใจกลางเวียงเชียงตุงมานานแล้ว บางคนบอกว่า เมื่อเริ่มเข้ากลุ่มใหม่ๆ ถูกเพื่อนล้อว่าเซย เปิดการแสดงบางทีก็ไม่ค่อยมีคนสนใจ เห็นเป็นการแสดงที่ล้าสมัย แต่พวกเขากลับมองว่าถ้าไม่อนุรักษ์ไว้ อีกหน่อยลูกหลานไท้ซิ่นจะไม่รู้จักวัฒนธรรมอันเป็นรากเหง้าเลย เพราะทุกวันนี้ วัฒนธรรมพม่ากำลังครอบงำในเกือบทุกด้านอยู่แล้ว

การแสดงชุดสำคัญคือฟ้อนหางนกยูง ในอดีตเป็นศิลปะในราชสำนัก จะไม่แสดงกันนอกวังวัง แต่ปัจจุบันทางการพม่าชุดราวดอนโคธระบบกษัตริย์ของชนกลุ่มน้อยจนเกือบสิ้นซากขนาดทุกที่ทลาย "หอนหลวง" หรือพระราชวังหลวงของอดีตกษัตริย์เชียงตุงไปแล้ว ความพยายามสืบทอดศิลปะการฟ้อนนกยูง จึงเป็นการยืนยันความเป็นตัวของตัวเองไว้ ในเงื่อนไขที่พม่าปิดโอกาสทางการเมืองโดยสิ้นเชิง

น่าสังเกตว่าชนกลุ่มตระกูลไท จะมึนกยูงเข้ามาเกี่ยวพันในคติความเชื่อคล้าย ๆ กัน อย่างเมืองเชียงรุ่ง ศูนย์กลางของไทลื้อสิบสองปันนา ก็มีนกยูงเป็นสัญลักษณ์ เข้าใจว่าด้านหนึ่ง เป็นเพราะนกยูงเป็นสัตว์ที่มีขุมมในย่านนี้ อีกด้านหนึ่งน่าจะเกี่ยวพันกับคติทางศาสนา ที่ว่าเมื่อพระพุทธเจ้า เสด็จกลับจากเทศน์โปรดพุทธมารดาบนจากสวรรค์ขึ้นดาวดึงส์ลงมาয়มนุษย์โลก ก็มีพุทธบริษัทและสรรพสัตว์ รวมถึงนกยูง มาถวายการต้อนรับด้วย

การแสดงอีกชุดคือการร่าวงของไท้ซิ่น มองดูเผิน ๆ แล้วออกจะเก๋ ๆ กัง ๆ เพราะไม่ใช่ศิลปะดั้งเดิมของเชียงตุง แต่เป็นการละเล่นที่ได้รับอิทธิพลจากคนไทย และชาวซิ่นยังนิยมชมชอบมาจนถึงวันนี้ เพราะทั้งสนุกสนานและเป็นโอกาสที่หนุ่มสาวจะได้ใกล้ชิดกัน มีการคล้องพวงมาลัยและโค้งให้กันตามธรรมเนียมที่จอมพลป. พิบูลสงคราม กำหนดไว้

เรื่องของเรื่องคือในช่วงปี ๒๔๘๕-๒๔๘๘ จอมพลป. ซึ่งได้รับการหนุนหลังจากญี่ปุ่น ได้ส่งกองทัพนาวาโดยจอมพลผิน ชุณหะวัณ คุณพ่อของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เดินทัพทางไกล

มายึดครองเชียงตุงจากอังกฤษ แล้วตั้งจังหวัดใหม่ให้ชื่อว่า "แคว้นสหรัฐไทยเดิม" ด้วยถือว่าเป็นชนชาติไทเหมือนกัน (แต่เป็นไทดั้งเดิม) มีการจัดระบบการปกครองและการศึกษาเหมือนไทย

ชาวเชียงตุงในยุคนั้นจึงได้เรียนหนังสือไทยและพูดภาษาไทยได้คล่อง จนกระทั่งปี ๒๔๔๘ เมื่อญี่ปุ่นแพ้สงครามโลกครั้งที่สอง ไทยก็ต้องคืนเชียงตุงให้อังกฤษ ต่อมาเมื่ออังกฤษให้เอกราชพม่า เชียงตุงก็เลยถูกขีดเส้นให้อยู่ในดินแดนพม่าไปด้วย

วันเวลาที่ผมสัญญาอยู่ในเชียงตุง จึงมีคุณยายท่านหนึ่ง เดินมาทักว่า "สวัสดิ์ครับ... หลาน" ทำเอางงอยู่พักหนึ่งว่าทำไมท่านจึงใช้ครับแทนคะ ทราบจากท่านว่าเคยเรียนภาษาไทยสมัยจอมพล ป. แต่ท่านจนลืมไปแล้วว่าผู้หญิงต้องใช้คะหรือครับ ตอนนั้นท่านยังสาวและเป็นภริยาของข้าราชการเชียงตุงที่ทำงานร่วมกับข้าหลวงผืน ชื่อของท่านคือ "จ๋ามคำ" ซึ่งแปลความว่าแม่เจ้าปีทอง คำไท ๆ อันแสนจะไพเราะ

ท่านเล่าความหลังฝังใจให้ฟังว่า สามปีภายใต้อาณัติของไทยเป็นวันคืนที่ท่านมีความสุข เพราะตกเย็นก็มีนโยบายให้ข้าราชการมาร่ววงกัน สาว ๆ ต้องสวมหมวกตามนโยบาย "มาลानาไทย ให้เป็นมหาอำนาจ" พอถึงงานวันฉลองรัฐธรรมนูญ ๑๐ ธันวาคม ก็มีงานออกร้านสอยต้นกล้วยพฤกษ์ เป็นที่สนุกสนาน

แต่เพียง ๓ ปี วันขึ้นคืนสุขก็ผ่านไปรวดเร็ว

๕.

คำวันนั้น ในระหว่างการฝึกซ้อมของกลุ่มเยาวชนคุ้มวัดอินทร์ พวกเขาเล่นรดน้ำกันเป็นประเพณีอย่างสนุกสนาน ผมปลื้มใจที่ยังเห็นพวกเขารดน้ำ ไม่ใช่รดน้ำ โดยเขาจะใช้ขันใบเล็กตักน้ำแล้วมารดเบา ๆ ที่ต้นคอกพร้อมกับอวยชัยให้พรซึ่งกันและกัน เป็นภาพที่หาดูไม่ได้แล้วในเมืองไทยผมมีความสุขใจอย่างประหลาดที่ได้เห็นภาพเช่นนี้ ก่อนจะได้พบกับความจริงอันน่าตกใจในวันรุ่งขึ้น

บ่ายวันที่ ๑๓ เมษายน หรือวันสังฆานต์ไป ขบวนแห่กลองส่งสังฆานต์ซึ่งบัดนี้ยังไม่สิ้นเสียงจากการตีของชาวลัวะ เริ่มเคลื่อนออกไปตามถนนใจกลางเมืองมุ่งไปสุริยฝั่งแม่น้ำซัน ชาวเชียงตุงเกือบทั้งเมืองออกมายืนเต็มสองฝั่งฟากถนน และคอยสาดน้ำที่กลองเพื่อความเป็นสิริมงคล ครั้นเมื่อขบวนกลองผ่านไป ทุกคนทั้งรถก็แห่ตามไปเป็นขบวน เสียงบีบแตรดังลั่นถนนคล้าย ๆ จะเกิดจลาจล แต่นี่คือเวลาอันสนุกสนานคึกคักที่สุดของเชียงตุง

พวกเขาเสียน้ำใสกันอย่างเมามันในอารมณ์ สิ่งที่น่าเศร้าใจคือวัฒนธรรม สงกรานต์จอมปลอม แบบเอาน้ำใสดุงพลาสติกขำใส่กันได้แพร่ระบาดจากอำเภอแม่สายของ ไทยมาสู่เชียงตุงเรียบร้อยแล้ว มันอันตรายไม่น้อย หากขำวางไปโดนตากันเข้า ผมเองมีวทะเร่หะ รำถ่ายรูปอยู่ก็โดนเข้าที่ขำบหนึ่งลูกใหญ่ มีนไปเหมือนกัน

บายแก่ ๆ แล้ว เมื่อขบวนแห่กลองเคลื่อนมาสิ้นสุดที่ริมฝั่งแม่น้ำสาย น้ำที่หล่อ เลี้ยงชีวิตและเป็นที่มาแห่งชื่อชนเผ่าไทซิ่น บริเวณนี้จะมีการปั้นดินเป็นรูปกบคาบพระจันทร์รออยู่ แล้ว ทำไม่ต้องเป็นกบคาบพระจันทร์

คิดความเรื่องต่าง ๆ ล้วนมีที่มา โดยในสมัยพระยาแก้วมรกตเป็นเจ้าเหนือหัวครองเมือง เชียงตุง ราวปี พ.ศ. ๑๙๓๕ ใกล้เคียงสุโขทัย ได้เกิดเหตุอาเพศขึ้น คือฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล จะทำ ไรไถนาก็ลำบากยากเข็ญ จึงได้เชิญอุตรพรหมณ์มาทำนายได้ผลว่า ชื่อเมืองขึ้นนี้เป็นอาถรรพ์ ต้องปั้นรูปกบคาบพระจันทร์มาแก้เคล็ด นับแต่นั้น พิธีปั้นกบรับน้ำขึ้นในวันส่งสังขานต์จึงเป็นประเพณีสืบเนื่องมาจนถึงวันนี้

เมื่อขบวนแห่กลองมาถึงที่ปั้นกบ ผู้อาวุโสก็จะทำพิธีปิดเป่าสิ่งที่เลวร้ายให้ล่องลอยไป กับสายน้ำ เหลือไว้แต่สิ่งที่เป็นมงคลในศักราชใหม่ที่จะมาถึง ครั้นเสร็จพิธีการ ผู้คนก็จะเข้ามาแย่ง เอาดินปั้นกบไปกินละก้ามือ เพื่อเอาไปใส่ในทีนของตน ด้วยความเชื่อว่าจะทำให้ข้าวปลาอาหาร อุดมสมบูรณ์ เป็นปรปรายภาคคล้ายการแย่งเม็ดข้าวหลังเสร็จพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญของไทย เรา คือแย่งกันอลหม่านไปหมด จากนั้นก็จะเอาดินโคลนและ ๆ ริมฝั่งแม่น้ำมาป้ายหน้ากันเป็นที่ สนุกสนาน ก่อนจะลงไปเล่นสาดน้ำสงกรานต์กันในลำน้ำขึ้นด้วยความคึกกันสุด ๆ ให้สมกับเป็นวัน เปลี่ยนศักราชอันนำปีดีอีนดี ผมเองในฐานะอาคันตุกะ ย่อมไม่อาจหลีกเลี่ยงการต้อนรับจากเจ้าบ้าน ด้วยโคลนเต็มสองแก้ม

เป็นประสบการณ์ดีที่ได้เดินผ่านกระจกพิภพ ย้อนกาลเวลากลับไปในคืนวัน แห่งความสุขของชาวเขมรัฐเชียงตุงโดยแท้

๖.

อีกฉากหนึ่งของความทรงจำอันยากจะลืมเลือน ก็คือการถ่ายทำขบวนแห่ควตาน ถวายน้ำอ้อย" หรืองานบุญถวายน้ำอ้อยของชาวเชียงตุง ซึ่งเราโชคดีที่มีที่ปรึกษาวิชาการอย่างท่าน อาจารย์ทวี ท่านแนะนำให้เรารู้จักท่านเจ้าอาวาสวัดเชียงงาม ซึ่งถือเป็นพระผู้ใหญ่ของเชียงตุงที่ เอาการเอางานในเรื่องการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีไทซิ่นไว้มากที่สุด

ท่านเจ้าอาวาสบอกเราว่ามีคู่สามีภรรยาที่เพิ่งแต่งงานกันคู่หนึ่ง ชื่อชายคู่กับนางหอมนวนลมีโครงการจะจัดควั่นถวายน้ำอ้อยในเร็ว ๆ นี้ เพียงแต่ยังไม่ได้กำหนดวันที่แน่นอน ถ้าทีมงานของเราสนใจจะถ่ายทำ ท่านก็จะแนะนำให้อัดงานหลังจบเทศกาลสงกรานต์นี้เลย ผมไม่รีรอที่จะกราบเรียนท่านว่านั่นคือความปรารถนาสูงสุดของเรา และเราก็พอจะมีงบประมาณร่วมทำบุญกับสามีภรรยาคู่นี้บ้างตามสมควร

คติความเชื่อของการจัดควั่นถวายน้ำอ้อย ก็เพื่อเป็นอาถรรพ์ให้สามีภรรยาชื่อตรงต่อกันตั้งลำอ้อย มีจิตใจที่เข้มแข็งต่ออุปสรรคและปัญหาตั้งชื่ออ้อย มีความอ่อนโยนต่อกันตั้งเนื้ออ้อย และครองรักกันหอมหวานตั้งน้ำอ้อย แต่เมื่อศึกษาลึกลงไปเรากลับพบว่าในช่วงเป็นกุศโลบายอันแยบยลของคณะสงฆ์ไทยตั้งแต่โบราณ ในการที่สืบทอดพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืน เพราะธรรมเนียมปฏิบัติของงานนี้คือนอกจากถวายน้ำอ้อยบริสุทธิ์แก่พระสงฆ์แล้ว ผู้จัดงานต้องถวายพระไตรปิฎกภาษาไทยขึ้นที่คัดลอกลงบนกระดาษสาด้วย

ผลที่ตามมาคือนอกจากจะได้พระไตรปิฎกไว้ให้ภิกษุสงฆ์สามเณรศึกษาพระธรรมวินัยแล้ว ยังทำให้ภาษาขึ้นไม่สูญสลาย และอาชีพช่างเขียนตัวอักษรขึ้นก็ไม่ตายไปจากเชียงตุงด้วย แต่ถ้าชักชวนญาติโยมมาถวายพระไตรปิฎกอย่างเดียวคงยากสักหน่อย ไม่เหมือนชวนมาทำบุญถวายน้ำอ้อย ซึ่งแน่นอนว่าย่อมจะ “ต้องจريت” ของญาติโยมมากกว่า ซึ่งมันก็มากเสียจนเรานึกไม่ถึงจริง ๆ

นึกไม่ถึงว่าจะมีชาวเชียงตุงมาร่วมชวนแห่ควั่นน้ำอ้อยของชายคู่กับนางหอมนวนมากมายขนาดนี้ ประมาณว่าจะมากันหมดเมือง เรียกว่าพอนเห็น ชนวนแล้วผมก็ขนลุกในแรงศรัทธาและความสามัคคีของพวกเขา มีบางคนกระซิบบอกผมว่า ภาพที่เห็นนี้มีเหตุผลทางการเมืองเป็นแรงหนุนด้วย นั่นคือต้องการสำแดงพลังให้รับรู้ว่าพวกเขาไม่พอใจที่เผด็จการทหารพม่าหักหาญน้ำใจด้วยการทุบทำลายพระราชนิเวศเชียงตุงเมื่อครั้งปีก่อนหน้านี้

แต่ถ้าจัดมือบประท้วงก็อาจเกิดโคกนาฏกรรมขึ้นได้ ในเงื่อนไขที่ทหารพม่ามีปืน แต่พวกเขามีแต่มือเปล่า การแสดงพลังสามัคคีในงานบุญจึงเป็นทางออกที่ดีที่สุด

แต่ปัญหาที่คือยิ่งชวนใหญ่มาก ก็ยิ่งถ่ายทำยากด้วยเหตุผลว่าเรามีกล้องเพียงตัวเดียว แต่ชวนจะเดินไปรอบเมืองเลยทีเดียว การจะให้คนหลายร้อยในชวนแห่ “เทก” หรือเดินข้าให้เราเปลี่ยนมุมกล้องได้หลาย ๆ มุม ดูจะเป็นวิธีที่น่าเกลียดจนอาจโดนโน้ได้ ในที่สุดเราก็หา

ทางออกด้วยการทำธงกระดาษสีแดงกับเขียวเป็นสัญลักษณ์ คือหากกองถ่ายยกธงแดง ก็ขอให้หัว
ขบวนชะลอให้ช้าลงนิดเพื่อให้ผู้ร่วมขบวนได้พักเหนื่อย และเราจะวิ่งเปลี่ยนมุมกล้องได้ทัน

ซึ่งก็ปรากฏว่าได้ผล แต่ก็ทำเอาทีมงานวิ่งกันจนเหนื่อยสายตัวแทบขาด แถมยังต้อง
ใช้เด็กวัดช่วยเป็นม้าเร็ว วิ่งส่งจดหมายน้อยระหว่างช่างภาพกับผม ซึ่งยืนกำกับภาพอยู่คนละมุม
ของหนองตุง สถานที่สำคัญที่ขบวนจะเดินผ่าน และถือเป็นฉากใหญ่ที่สุดของการถ่ายทำงานนี้ โดย
ไม่มีวิหคสื่อสารถึงกันได้เลย

แต่ถึงแม้จะเหนื่อยยากปานใด (แล้วกลับไปปรับเงินเดือนเท่าเดิมเพียงใด) เราก็ภูมิใจ
จะบอกกับผู้ชมสารคดีของเราได้เต็มปาก ว่าเราได้ทุ่มเทสรรพกำลังทั้งทางสมองและร่างกาย เพื่อ
สร้างสรรค์งานสู่สายตาผู้ชมอย่างเต็มที่แล้ว

๗.

การถ่ายทำงานบุญถวายน้ำอ้อย ยังทำให้เราได้พานพบเรื่องราวอันน่าตื่นตะลึงอย่าง
คาดไม่ถึงอีกเรื่องหนึ่ง สืบเนื่องเพราะผมสงสัยว่าคู่สามีภรรยาเขาไปหาซื้อน้ำอ้อยบริสุทธิ์กันที่ไหน
เราอยากตามไปถ่ายเจาะลึกตั้งแต่ตอนไปซื้อน้ำอ้อยกันเลย

ปรากฏว่าบ้านหีบน้ำอ้อยขายอยู่ที่หมู่บ้านหัวขัว ชานเมืองเชียงตุง เมื่อแรกไปถึงผมก็
ตะลึง เพราะเป็นครั้งแรกในชีวิตที่ผมได้เห็นเครื่องหีบอ้อยโบราณยังมีลมหายใจ ไม่ใช่เป็นแค่เศษไม้
ตายซากที่เขาเอาไปตั้งโชว์ในพิพิธภัณฑ์หรือตามสวนอาหารอันดาษดื่นในเมืองไทย

เครื่องหีบอ้อยโบราณที่ใช้แรงควายเดินวนเพื่อให้ไม้หีบอ้อยหมุนไป จึงกลายเป็นฉาก
เปิดสารคดีเชียงตุงตอนที่ ๒ แต่ที่น่าตื่นตะลึงไปกว่านั้นคือไม่รู้เป็นเพราะโชคชะตาหรือว่าไร ที่ทำให้
ผมพบว่าคุณลุงเจ้าของบ้านหีบน้ำอ้อย คืออดีตทหารไทยที่เคยมาร่วมรบในสงครามเชียงตุงตั้งแต่
พ.ศ. ๒๔๘๕ และกลายเป็นคนสัญชาติพม่า เชื้อชาติไทยไปเสียแล้ว

ท่านคือ จำโททองสุข รักพงษ์ ประจำกองพันทหารช่าง หน่วยงานที่เป็นกำลังสำคัญ
ในการสร้างถนนสายท่าซี้เหล็ก-เชียงตุง เส้นทางที่ผมนั่งรถจักรยานมาราวสิบชั่วโมงนั่นเอง และ
เป็นเส้นทางเดียวกับที่สิบโท ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมชบันทึกไว้ว่าเป็นตงมาลาเรียร้ายแรงชนิดเข้า
เป็น-เย็นตาย แต่ลุงทองสุขยังไม่คราวตาย แม้ว่าท่านจะรับเชื้อมาเต็ม ๆ จนต้องนอนชมตั้งแต่ปี
๒๔๘๗

พอถึงปี ๒๔๔๘ ทหารไทยต้องถอนทัพกลับในฐานะผู้แพ้ในสงครามโลกครั้งที่สอง คุณลุงก็ยังมีอาการหนักจนเกินกว่าจะเดินทางไกลได้ ท่านต้องนอนพักรักษาตัวอยู่ที่บ้านหัวขัว จนกระทั่งอาการดีขึ้นและพบกับสาวชาวไทใหญ่เมืองเชียงตุง ท่านจึงตัดสินใจตั้งรกรากทำมาหากินอยู่ที่นั่นเสียเลย ทำไร่ไถนาและหีบอ้อยตามประสาคนรักสันโดษ ชอบความสงบเงียบอันทำให้จิตใจสบายไม่คิดอะไรมาก จนกระทั่งวันที่ผมไปพบท่าน ก็ได้ประจักษ์ว่าท่านมีลูกเต็มบ้านหลานเต็มเมืองอย่างคนที่ฝั่งรากอยู่ที่นั่นจริง ๆ

คิดดูก็แล้วกันว่า ช่วงเวลาเกือบ ๕๐ ปี (จาก ๒๔๔๘ - ๒๕๓๕) ท่านเดินทางกลับมาเยี่ยมบ้านที่ราชบุรีแค่ ๓ ครั้ง เฉพาะยามที่ได้รับข่าวว่ามีญาติผู้ใหญ่ถึงแก่กรรมเท่านั้น (แต่ถ้ามีเหตุการณ์สู้รบตามแนวชายแดนแม่สาย-ท่าขี้เหล็ก ท่านก็กลับไม่ได้) และเมื่อผมได้พูดคุยกับท่าน ได้เห็นวัตรปฏิบัติของท่าน ได้ถ่ายภาพขณะท่านขี่จักรยานไปรับหลานตัวน้อยจากบ้านลูกชาย ผมก็ไม่คิดจะถามอีกเลยว่า ท่านอยากจะทำอะไรในเมืองไทยอีกไหม?

คนไทยอีกคนหนึ่งที่ผมได้พบที่เชียงตุง คือคุณลุงณรงค์ คนเฝ้าตำหนักหรือหอเจ้าบุญวาทย์วงศา ราชบุตรเจ้ารัตนะก้อนแก้วอินแถลง คุณลุงเป็นชาวลำปาง ติดตามกองทัพไทยมาเป็นคนรับใช้ใกล้ชิดจอมพลผืน ชุนหวัด ระหว่างที่เป็นข้าหลวงใหญ่ปกครองเชียงตุง ตามบัญชาของจอมพล. พิบูลสงคราม ท่านยังจำได้ดีว่าเคยต้อนรับบุตรชายท่านข้าหลวงที่เป็นนายทหารและเดินทางมาเยี่ยมคุณพ่อ พร้อมกับครอบครัว ซึ่งไม่น่าจะเป็นใครอื่น นอกจากท่านพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ

“...ผมยังได้อุ้มหลานชายท่านข้าหลวง ตัวเล็ก ๆ น่ารัก...”

“...อ้อ อาจารย์ไกรศักดิ์ ชุณหะวัณ หรือครับ?...”

“...ผมจำชื่อจริงของท่านไม่ได้ดอก จำได้แต่ว่าท่านข้าหลวงเรียกหลานโต้ง...”

ครั้นถึง พ.ศ.๒๔๔๘ ทหารไทยต้องถอนทัพกลับ ลุงณรงค์ไม่กลับด้วย เพราะได้รับมอบหมายให้เป็นคนขับรถให้เจ้าบุญวาทย์วงศา ซึ่งจบการศึกษาจากอังกฤษ และได้รับทูลเชิญให้เป็นที่ปรึกษาข้าหลวงผืน ระหว่างปี ๒๔๔๕-๒๔๔๘ หลังจากนั้นก็ไปเป็นเอกอัครราชทูตพม่าประจำในหลายประเทศ ก่อนจะถึงแก่พิราลัยที่กรุงย่างกุ้ง หลังจากนายพลเนวินก่อรัฐประหาร และปกครองพม่าด้วยระบอบเผด็จการ กีดกันชนกลุ่มน้อย

สาเหตุแห่งการพิราลัยที่ไม่ชัดเจนว่าเพราะท่านประชวรหรือว่าถูกรัฐบาลทหารพม่าจับกุมคุมขังจนตรอมพระทัยตาย!

ลุงณรงค์รู้เพียงว่าท่านมีหน้าที่ดูแลรักษาตำหนัก หรือ "หอ" เจ้าบุญญาพย์หลังนี้ไว้ให้ดีที่สุด ไม่ว่าจะอาหารพม่าจะสั่งทูปทำลายเหมือนอย่างที่ทำกับหอหลวงหรือพระราชวังหลวงแห่งเจ้าฟ้าเชียงตุงที่อยู่ในพื้นที่ติดกัน...หรือไม่ก็ตาม

วันที่ได้รับอนุญาตให้เข้าไปถ่ายภาพยนตร์ตำหนักเจ้าบุญญาพย์ เราจึงได้เห็นภาพอันน่าเศร้าสลดใจของเศษซากพระราชวังที่หลงเหลืออยู่ (ก่อนจะกลายเป็นโรงแรมในปัจจุบัน) โดยมองจากระเบียงตำหนัก ซึ่งตัวแทนฝ่ายพม่าที่มาประสานงานกับเรา กำชับกำชานักหนาว่าห้ามถ่ายภาพนี้โดยเด็ดขาด (ทหารพม่าอุดสำหรับล้อมรั้วสังกะสีปิดกั้นทัศนียภาพอันน่าชิงชังไว้แล้ว)

แต่เราก็ได้ภาพนี้มา ด้วยข้ออ้างว่าตั้งใจจะถ่ายลายฉลุไม้ชายคากระเบื้อง เพราะมันสวยดี

และยิ่งรันทดเมื่อทราบว่าก่อนการทูปทำลาย คณะสงฆ์เชียงตุงเพียรพยายามร้องขออนายทหารพม่าให้ยับยั้ง เพราะหากจะสร้างโรงแรมก็มีที่อื่นสร้างได้มกเถ แต่ไม่เป็นผล มีชาวชินบางคนบอกว่าถ้าจะทำลายหอหลวง ก็ให้เอาชีวิตของเขาไปแทนดีกว่า และมีอีกหลายคนที่ถูกจับกุมไปเพราะแจกใบปลิวประท้วง โดยไม่รู้ว่วันนี้จะเป็นตายร้ายดีอย่างไร

ถึงที่สุดเราสรุปกันว่ก็คือความมีเดบอดทางปัญญาของเผด็จการ เพราะหากรักษาพระราชวังไว้ พอถึงวันที่พม่าเปิดรับนักท่องเที่ยว สถานที่แห่งนี้จะนำเงินเข้าประเทศมหาศาล และการกระทำที่โง่เขลาเช่นนี้ ยิ่งเท่ากับเป็นการขับไล่ไล่ส่งชาวไทชินผู้รักชาติให้เข้าไปรวมตัวกับกองกำลังกู้ชาติรัฐฉาน ต่อสู้กับรัฐบาลพม่าด้วยกำลังอาวุธแท้ ๆ เทียว

๘.

พฤษภาคม ๒๕๔๔ คือช่วงเวลาที่ผมเขียนสารคดีชิ้นนี้ หากนับจากคืนวันที่ผมและคณะสัญจรสู่เชียงตุง ก็เกือบสิบปีเต็ม ยิ่งเขียนไปก็ยิ่งมีใบหน้าของใครต่อใครปรากฏขึ้นในความทรงจำ

พระครูบายี่แก้ว วิฑะปัญญา ท่านเจ้าอาวาสวัดเชียงงามผู้เป็นเสาหลักของไทชินนยามที่ระบอบเจ้าฟ้าถูกทำลาย คุณป้าจ๋ามคำผู้หักทวยเราด้วยคำว่า "สวัสดิ์ครับ" นางฟองนวล นักศึกษาสาวในคณะนาฏศิลป์ไทชิน ผู้ไม่เพียงแต่มีนามอันไพเราะ แต่ยังมีกริยามารยาทและความสวยแบบไทแท้ันตรึงใจเราทั้งกองถ่าย คุณลุงทองสุข อดีตทหารช่างผู้ถูกพรหมลิขิตให้กลายเป็นเขยเชียงตุง ลุงณรงค์ ผู้จงรักภักดี อาจารย์ทวี สว่างปัญญางกูร ผู้ให้ความรู้แก่เราจนปัญญาสว่าง

และใครต่อใครอีกหลายคนในเชียงตุง ที่คิดถึงคราใด ก็เหมือนกายและใจจะหลุดเข้าไปในกระจกวิภพ ซึ่งทำให้เห็นทั้งภาพที่รัตนตลลตสังเวช และภาพอันสงบงามสุขสราญของเขมรัฐเชียงตุง จนแทบไม่ยากกลับคืนสู่สภาพปัจจุบัน

โชคยังดี ที่ขณะคิดถึงใครต่อใคร เกิดมีภาพนายอำเภอพม่าพุงกลมปอง ตัวดำปี่ไหล่ออกมาไหว้งแตก จินตนาการกระเจิง ยอมถอยกลับมาสู่ภาพที่เป็นอยู่แต่โดยดี

เอกสารอ้างอิง

๑. ทวี สว่างปัญญางกูร. "เขื่อนถิ่นไทในเชียงตุง". เอกสารประกอบการบรรยาย. สถาบันไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๓๕
๒. วิลเลียม ครีฟตัน ดีออตต์, ดร. เขียน, หลวงนิเทศยนิตติสรรค์ แปล. ชนชาติไทย. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๓๐
๓. อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว และนฤมล เรืองรังสี. เรื่องเมืองเชียงตุง. เชียงใหม่: สุวิวงศ์บุ๊คเซ็นเตอร์, ๒๕๓๗
๔. บุญช่วย ศรีสวัสดิ์. ๓๐ ชาติในเชียงราย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อุทัย, ๒๕๓๕

กำหนดการสัมมนา

ภูมิภาคลุ่มน้ำโขง: จดหมายเหตุ-ประวัติศาสตร์-นิเวศวิทยา-ชาติพันธุ์

วันพฤหัสบดีที่ 26-ศุกร์ที่ 27 กุมภาพันธ์ 2552

ณ โรงแรม เวียงอินทร์ จังหวัดเชียงราย

วันพฤหัสบดีที่ 26 กุมภาพันธ์ 2552

08.00-09.00 น. ลงทะเบียน

09.00-09.15 น. กล่าวต้อนรับโดย ผศ.ดร.มานพ ภาสศิริโรจน์
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

09.15-09.30 น. เปิดการสัมมนา โดย คุณวีระ โรจน์พจนรัตน์
ปลัดกระทรวงวัฒนธรรม

09.30-10.00 น. รับประทานอาหารว่าง

10.00-12.00 น. อภิปราย “ไฟฟ้า : วิกฤตของไทยกับโอกาสของลาว”
นาวาเอกดร.สมัย ใจอินทร์ รศ.ดร.สุวิทย์ เลาศิริวงศ์
ดร.ปิยะสวัสดิ์ อัมระนันท์ รศ.ดร.กัมปนาท ภักดีกุล
คุณสุพจี นิลอุบล ดำเนินการอภิปราย

12.00-13.00 น. รับประทานอาหารกลางวัน

13.00-15.00 น. แบ่งห้องสัมมนา

ห้องที่ 1 “ชาติพันธุ์ สันติภาพ ลุ่มน้ำโขง”

ดร.ทรงวิทย์ เขื่อมสกุล คุณภานุ แสงเทียนหยด

คุณชี แซ่ลี รศ.ดร.มาฆะ ชิตตะสังคะ ดำเนินการอภิปราย

ห้องที่ 2 “ประชุมประจำปีสมาคมจดหมายเหตุไทย”

ประชุมสมาชิก และรายงานผลการดำเนินงาน โดย

นายกสมาคมจดหมายเหตุไทย

วาระที่ 1 เรื่องแจ้งเพื่อทราบ

วาระที่ 2 เรื่องสืบเนื่อง

2.1. รับรองสมาชิก

2.2. รายงานสถานะการเงิน

วาระที่ 3 เรื่องอื่นๆ

อภิปราย “จดหมายเหตุภาพสามเหลี่ยมทองคำ”

โดย อ.ชนินทร์ แจ่มจิต

รศ.ดร.สมสรวง พฤติกุลดำเนินรายการ

พิธีกรประจำห้อง คุณวนิดา จันทนัทสน์

ห้องที่ 3 “บุญช่วย ศรีสวัสดิ์ กับ 30 ชาติในเชียงราย”

ศ.สวัสดิ์ อ่องสกุล อ.อรรถภาค เล้าจินตนาศรี

รศ.ทรงศักดิ์ ปรารักษ์วัฒนากุล

ผศ.อดิศร สักดิ์สูง ดำเนินการอภิปราย
ห้องที่ 4 “การค้าชายแดนเมืองใหม่ๆ”
อ.เอกกมล สายจันทร์ อ.อัครพงษ์ คำคุณ
อ.พัฒนา สิทธิสมบัติ อ.พิทยา พุสสาย ดำเนิน
การอภิปราย

15.00-15.30 น.

รับประทานอาหารว่าง

15.30-17.30 น.

แบ่งห้องสัมมนา

ห้องที่ 1 “**จุดหมายเหตุหมอคอคคัต ในความรับรู้
ของไทย**”

ดร.บุญยงค์ เกศเทศ คุณทองแถม นาถจำนง
คุณธงชัย สิทธิพรสวรรค์ ผศ.กาญจน์ ละออง
ศรี ดำเนินการอภิปราย

ห้องที่ 2 “**รัฐชาติสยามประเทศไทยกับการรวม
ล้านนา**”

รศ.ดร.อรรถจักร สัตยานุรักษ์ อ.จิรชาติ สัน
ติยะศ อ.ชัยพงษ์ สำเนียง ผศ.ดร.เกรียงศักดิ์
เชษฐพัฒนวนิช ดำเนินการอภิปราย

ห้องที่ 3 “**ฮ้อ-พ่อค้าในโลกเก่า ชนกลุ่มน้อยใน
โลกใหม่**”

ดร.พันธ์วิมา ไพโรจน์ ผศ.ดร.ยิ่งยง เทาประเสริฐ
อ.นพ.อนุชาติ มาชนะสารวุฒิ ผศ.ดร.สุชาติ
เศรษฐมาลินี ดำเนินการอภิปราย

วันศุกร์ที่ 27 กุมภาพันธ์ 2552

08.00-10.00 น.

แบ่งห้องสัมมนา

ห้อง 1 “**จุดหมายเหตุปราสาทเขาพระวิหาร กับ
การเมืองสยามประเทศไทย-กัมพูชา**”

ดร.ชาญวิทย์ เกษตรศิริ อ.พนัส ทัศนียานนท์
ผศ.ดร.ธำรงค์ศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์ รศ.ดร.พิภพ
อุคร ดร.ศรีประภา เพ็ชรมีศรี ผู้ดำเนินอภิ
ปราย

ห้องที่ 2 “**สื่อในลุ่มน้ำโขง : ความรับผิดชอบ-
จริยธรรม-ประชาธิปไตย**”

คุณภัทวดี วีระภาสพงษ์ คุณสุภัทราภูมิประภาส
คุณศรีสุวรรณ ควรขจร รศ.อุบลรัตน์ ศิริยุว
ศักดิ์ คุณกรรณิกา ชิวภักดี ดำเนินการอภิปราย

10.00-10.30 น.
10.30-12.30 น.

รับประทานอาหารว่าง

แบ่งห้องสัมมนา

ห้องที่ 1 “การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและสามเหลี่ยมทองคำ”

รศ.พลอยศรี โปราณานนท์ คุณอภิรักษ์ บัณฑิตคุณ
คุณธีรภาพ โลหิตกุล คุณสุเจน กรรพฤทธิ์
ผศ.ดร.อรรจน์ บัณฑิต คำเนินการอภิปราย

ห้องที่ 2 “จุดหมายเหตุศรัทธาไทยเดิม (เชียงตุง)”

พอ.เจ้าวรจักร ณ เชียงตุง เจ้าอรพรรณ ใจเอ
เจ้าโสภณดี ศาถยาชีวิน LOOG HONG KHAM
อ.สมโชค อึ้งสกุล คำเนินการอภิปราย

ห้องที่ 3 “มะเหมี่ยวกับเจ้าสุขเกษม : โรมิโอจูเลียตแห่งลุ่มน้ำสาละวิน”

คุณอดิศักดิ์ ศรีสม รศ.จิรัชจันทร์ ประทีปะเสน
คุณองค์ บรรจุน

อ.สมฤทธิ ลือชัย คำเนินการอภิปราย

ห้องที่ 4 “แม่น้ำกก-เสียมกก กับความเป็นมาของคำสยาม ไทย ลาว และขอม”

ดร.ชาญวิทย์ เกษตรศิริ อ.ดร.ศานติ ภัคดีคำ
อ.อัศวพงษ์ คำคุณ

รศ.ดร.ธเนศ อภรณ์สุวรรณ คำเนินการอภิปราย

12.30 น.

ออกเดินทางภาคสนามสามเหลี่ยมทองคำ ลุ่มน้ำโขง
(เฉพาะผู้ลงทะเบียนภาคสนามสามเหลี่ยมทองคำ
ลุ่มน้ำโขง) พร้อมกันที่ ลอบบี้โรงแรมเวียงอินทร์
บริการอาหารกลางวันบนรถ(อาหารกล่อง)

13.30 น.

ภาคสนาม

17.00 น.

เดินทางกลับเชียงราย

18.30 น.

ถึงโรงแรม เวียงอินทร์ จ.เชียงราย โดยสวัสดิภาพ

พิธีกรตลอดงาน อ.สมฤทธิ ลือชัย

เลขอนุญาต ที่ ศ. ๒/๒๕๑๙

เลขที่คำขอ ที่ ๒/๒๕๑๙

ใบอนุญาตจัดตั้งสมาคมหรือองค์การ

ความที่ นายป๋วย อึ๊งภากรณ์

ได้ขออนุญาตจัดตั้ง

มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

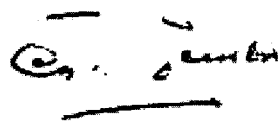
โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

๑. ส่งเสริมการจัดทำตำราภาษาไทยในแขนงสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ทั้งระดับมหาวิทยาลัย และก่อนมหาวิทยาลัย
๒. เผยแพร่ตำราของมูลนิธิในหมู่ผู้สอนวิชาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ที่วราชนาฏจักร
๓. ส่งเสริมการเรียบเรียงงานวิจัย และตำราชั้นสูง และรวบรวมเอกสารทางวิชาการออกตีพิมพ์
๔. ส่งเสริมกิจกรรมทางวิชาการด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
๕. ไม่ทำการค้ากำไร และไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง

และมีที่ตั้งสำนักงานแห่งใหญ่ ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร นั้น

กรมการศาสนาได้พิจารณาแล้ว อนุญาตให้ดำเนินการจัดตั้งได้ และขอให้ปฏิบัติตามคำสั่งและข้อบังคับของกรมการศาสนา โดยเคร่งครัด

อนุญาต ณ วันที่ ๒๐ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๑๙

(นายวัชร ชัยปัทนา)
อธิบดีกรมการศาสนา

**รายนามคณะกรรมการบริหาร
มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ปี 2552**

(ก่อตั้ง พ.ศ. 2509 โดยนายป๋วย อึ๊งภากรณ์ นายเสน่ห์ จามริก)

นายเสน่ห์ จามริก	ประธาน
นางเพ็ชรี สุมิตร	รองประธาน
นางสาวกฤษมา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา	กรรมการ
นายธเนศ อภรณ์สุวรรณ	กรรมการ
นายวิงสรรค ชนะพรพันธุ์	กรรมการ
นายวิทยา สุจริตชนาวรรักษ์	กรรมการ
นายเกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม	กรรมการ
นางสาวศรีประภา เพชรมีศรี	กรรมการ
นายวีระ สมบูรณ์	กรรมการ
นายประจักษ์ ก้องกีรติ	กรรมการ
นายพิภพ อุดร	กรรมการ
นางสาวอุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์	กรรมการ
นางสาวสุภาลักษณ์ เลิศแก้วศรี	กรรมการและเหรัญญิก
นายชาญวิทย์ เกษตรศิริ	กรรมการและเลขานุการ
นายธำรงค์ศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์	กรรมการ
	และผู้ช่วยเลขานุการ
นายทรงยศ แวดหงษ์	กรรมการและผู้จัดการ

นิตยสาร ปตท. ๑๐๐ ปี
และ ๑๐๐ ปีของประเทศไทย

แม่น้ำโขง ณ นครพนม The Mekong River na Nakhon Phanom

ชาณุวิทย์ เกษตรศิริ | อัครพงษ์ คำคุณ บรรณาธิการ
Charnvit Kasetsiri | Akkharaphong Khamkhun Editor

สยาม SIAM

ประเทศของเราวมเลือดเนื้อชาติเชื้อ

ไทย/ไท ลาว คนเมือง คนอีสาน มอญ เขมร กูย แต่จิว
คะ กวางตุ้ง ชกเกี้ยน ไทหล้า จาม ชวา มลายู ซาไก
มอแกน ทมิฬ ปาทาน ซิกข์ เปอร์เซีย อาหรับ ฮ่อ พวน
ไทดำ ผู้ไท ชิ่น ยอง ไส้ เวียดนาม ลัวะ ม้ง เย้า กะเหรี่ยง
ปะหล่อง มูเซอ อะข่า กำมู มลาบรี ของ บรู ญีฮูร์
ฝรั่ง (ชาติต่างๆ) แขก (ชาติต่างๆ) ลูกผสม/ลูกครึ่งต่างๆ
อีกมากมายกว่า 50 ชาติพันธุ์ ฯลฯ

A Modern Nation

www.petitiononline.com/SIAM2008/petition.html
www.petitiononline.com/siam2007/petition.html